

Občiansky zákonník Veľký komentár

JUDr. Imrich Fekete, CSc.

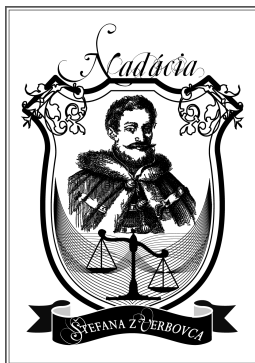
OBČIANSKY ZÁKONNÍK

Veľký komentár

2. zväzok

**Vecné práva
Zodpovednosť za škodu
a za bezdôvodné obohatenie
(§ 123 až § 459)**

Recenzenti: prof. JUDr. Ján Cirák, CSc.
 prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.
 JUDr. Peter Muriň, CSc.
 Dr. h. c. doc. JUDr. Alena Pauličková, PhD.

Vydané s podporou Nadácie Štefana z Verbova.

© autor: JUDr. Imrich Fekete, CSc.

Bratislava, január 2015

www.eurokodex.sk

ISBN 978-80-8155-040-9
ISBN 978-80-8155-038-6 (súbor)
ISBN 978-80-8155-039-3 (I. zväzok)

Vzor citácie: Fekete, I.: Občiansky zákonník. 2. zväzok (Vecné práva, Zodpovednosť za škodu a za bezdôvodné obohatenie). Veľký komentár, 2. aktualizované a rozšírené vydanie. Bratislava: Eurokódex 2015.

Licet hoc iure contingat,
tatem aequitas doctat.

Aj správanie podľa práva,
musí vykazovať znaky slušnosti.

Predhovor k 2. vydaniu

Od prvého vydania Veľkého komentára Občianskeho zákonníka uplynuli tri roky. Medzitým sa kniha celkom vypredala. To svedčí o veľkom záujme a dopyte po komentári tohto druhu a, samozrejme, pre autora to znamená povzbudenie do ďalšej práce.

Za uplynuté tri roky som dostal viacero podnetov o tom, čo v komentári nie je a ako by sa mal komentár doplniť, resp. ešte viac vylepšiť. Tieto návrhy som v prevažnej miere akceptoval a sám som prišiel s viacerými novinkami. Text výkladu jednotlivých ustanovení som predovšetkým sprehľadnil nadpismi jednotlivých častí výkladu, komentár som doplnil ďalšími príkladmi a najmä som aktualizoval a doplnil judikatúru s tým, že podľa osvedčeného scenára som súdne rozhodnutia priamo zapracoval do textu vysvetliviek. Text komentára som na mnohých miestach prepracoval, ale i doplnil; text mi medzitým narástol zhruba o tridsať percent.

Na rozdiel od predchádzajúceho vydania začínam výklad jednotlivých ustanovení poukazom na vývoj jednotlivých právnych inštitútov od rímskeho práva až po súčasnú právnu úpravu (s osobitným zreteľom na slovenskú právnu úpravu pred r. 1950). Dnešný právnik by mal vedieť, ako a kedy vznikli jednotlivé právne inštitúty, aký mali vývoj v jednotlivých obdobiach vývoja ľudskej civilizácie a akým smerom sa vyvíja súčasný právnický svet; globalizácia ovplyvňuje nielen tvorbu práva, ale predovšetkým právne myslenie v zmysle hesla: *lex multiplex – ius unum*. Sme predsa súčasťou jedného veľkého celku, ktorý sa nazýva Európska únia, a to, čo nás spája s inými európskymi národmi, je spoločné historické dedičstvo, ktorého základy založilo rímske právo. Ak dnes kontinentálny právnik rozpráva o právnych inštitútoch súkromného práva, napr. o osobách, zmluve, premlčaní, vydržaní alebo vlastníckom práve, rozpráva o tom, čoho základy vytvorili rímski právnici, dotvárali glosátori a právni učenci od stredoveku až po súčasnosť.

V komentári sa pokúšam podať panoramatický prehľad právnych úprav, v ktorých sa odzrkadľujú základné inštitúty súkromného práva. Do spektra právnej komparácie som okrem najviac citovaných kódexov (francúzsky Code civil, rakúsky ABGB či nemecký BGB) zahrnul aj najnovšie občianske zákonníky v Česku, Maďarsku a v Rumunsku. Do textu som premietol nielen aktuálne súkromné právo EÚ, najdôležitejšie právne dokumenty na unifikáciu európskeho súkromného práva (PECL, DCFR, PETL, PEICL), ale aj platné súkromnoprávne medzinárodné dohovory (napr. Viedenský dohovor OSN o zmluve o medzinárodnej kúpe tovaru alebo Zásady medzinárodných obchodných zmlúv).

Vzhľadom na podstatný nárast objemu rukopisu som text Veľkého komentára rozdelil, na rozdiel od predchádzajúceho vydania, na štyri rozsahom rovnaké časti. Prvý zväzok, ktorý držíte v rukách, sa venuje výkladu všeobecnej časti Občianskeho zákonníka (§ 1 až § 122). Svojím spôsobom ide o matériu, ktorú možno označiť ako všeobecné súkromné právo, ktoré podporne platí aj na iné právne odvetvia súkromného práva (obchodné právo, rodinné právo, právo duševného vlastníctva, zmenkové a šekové právo atď.). Druhý zväzok komentára sa venuje vecným právam a zodpovednosti za škodu a za bezdôvodné obohatenie (§ 123 až § 459 Občianskeho zákonníka). Tretí zväzok obsahuje výklad k dedičskému právu a všeobecnej časti záväzkového práva (§ 460 až § 487 Občianskeho zákonníka). Posledný, štvrtý zväzok obsahuje výklad k jednotlivým občianskoprávnym zmlúvam a záverečným ustanoveniam Občianskeho zákonníka (§ 488 až § 880).

Ako autor pevne verím, že si komentár opäť nájde cestu k širokej právnickej verejnosti. Práve pre jeho nadčasovosť a prezentáciu základných doktrínálnych názorov, s ktorými sa možno stretnúť nielen v našom, ale najmä v európskom právnom kontexte, vyjadrujem presvedčenie, že nový komentár bude po dlhú dobu zdobiť knižnicu každého slovenského právnik.

Na záver prichodí autorovi opäť sa poďakovať každému, kto mu pomáhal pri spracovaní komentára. Osobitnú vďaku vyslovujem mojej dcére Martine za odbornú pomoc pri spracovaní zoznamu použitých literárnych prameňov, Lucii Bakovej a Janke Pajbachovej, ktoré mi pomohli pri grafickom spracovaní obrázkov nachádzajúcich sa v texte, a Hane Hlavatovičovej za pomoc pri spracovaní judikatúry a celkovej revízii textu.

Bratislava, január 2015

Imrich Fekete

Predhovor k 1. vydaniu

Občiansky zákonník predstavuje základný právny predpis súkromného práva, ktorý je spoločný pre občianske, obchodné, pracovné i rodinné právo. V ňom je v základných rysoch upravené všetko, čo sa týka účastníkov právnych vzťahov, vlastníctva, spôsobu jeho nadobudnutia a ochrany, ďalších vecných práv, právnych úkonov a predpokladov ich platnosti, zmlúv a ďalších majetkových vzťahov, bez ohľadu na to, či ide o fyzické osoby (občanov), právnické osoby (organizácie, orgány, inštitúcie) alebo štát. Občiansky zákonník upravuje okrem toho tiež typické občianskoprávne vzťahy, akými sú napr. dedenie, zodpovednosť za škodu, bezdôvodné obohatenie a pod.

Pri písaní komentára autor vychádzal zo svojich viac ako tridsaťročných poznatkov, ktoré nadobudol ako právny teoretik, tvorca zákonov, výkonný právnik i manažér pri práci s Občianskym zákonníkom a súvisiacimi právnymi predpismi. V komentári sa snažil všetky tieto poznatky zhmotniť do takej podoby, aby mal k nim prístup nielen erudovaný právnik, ale i publikum bez právnického vzdelania.

Komentár sa opiera a nadväzuje na komentované vydanie Občianskeho zákonníka, ktoré autor publikoval prostredníctvom elektronického portálu *epi.sk* ako „*Zlatý komentár*“. Na tomto portáli sa komentár bude i ďalej aktualizovať, pričom sa bude prihliadať nielen na legislatívne zmeny a novú judikatúru, ale najmä na pripomienky a podnety čitateľov jeho tlačenej verzie.

Komentár je z hľadiska systematiky spracovaný tak, že obsahuje odkaz na súvisiace ustanovenia Občianskeho zákonníka a iné súvisiace právne predpisy, čo má čitateľovi umožniť interaktívnu prácu naraz s celým textom. To je podporené nielen odkazmi na súvisiace ustanovenia zákona priamo v komentári, ale i podrobným vecným registrom.

Pri každom komentovanom ustanovení je uvedený výber z právnickej literatúry, z ktorej sme vychádzali pri spracovaní komentára (v týchto prameňoch môže čitateľ nájsť ďalšie podrobnejšie informácie). Spracovali sme nielen slovenskú, ale aj českú súkromnoprávnu literatúru, a to i staršieho dáta.

Vysvetlivky ku každému ustanoveniu sú spracované do samostatných blokov, ktoré sú číselne označené. Jednotlivé bloky sa týkajú buď vysvetľovaného ustanovenia, alebo inštitútu, ktorý je obsiahnutý v komentovanom ustanovení.

Na rozdiel od podobných komentárov sme sa zamerali na dôkladnejší rozbor jednotlivých ustanovení občianskeho kódexu, a to predovšetkým na vymedzenie základných pojmov používaných zákonom a vzájomnú previazanosť inštitútov súkromného práva. Využili sme pritom všetky základné metódy výkladu zákona.

Veľký priestor venujeme jednotlivým zásadám charakterizujúcim nielen súkromné právo ako celok, ale aj zásadám ovládajúcim základné inštitúty súkromného práva (záväzkové právo, vecné práva a dedičské právo). Miestami sa kriticky vyjadrujeme k existujúcej právnej úprave, ak je v rozpore s týmito zásadami.

V komentári sme sa snažili o komplexný prístup k spracovaniu výkladu každého ustanovenia Občianskeho zákonníka. Ten sa prejavuje v účelnom spojení doktrínálnych názorov a názorov právnej praxe na riešenie sporných otázok, ktoré sa vyskytujú pri výklade Občianskeho zákonníka. Prvoradá pozornosť sme však venovali aktuálnym otázkam právnej praxe tak, aby sme na malom priestore poskytli maximum informácií, ktoré potrebuje praktický právnik, ale i bežný čitateľ.

Praktické hľadisko sa v komentári prejavuje v tom, že komentár je ilustrovaný veľkým množstvom príkladov, ktoré autor spracoval na základe vlastných skúseností a ktoré majú priblížiť výklad i laickej verejnosti. Do textu komentára je zapracovaných niekoľko desiatok grafických

obrázkov, ktoré znázorňujú rôzne právne situácie, ktoré vznikajú pri aplikácii Občianskeho zákonníka v praxi. Tam, kde je to vhodné, sme nahradili príklady citáciou odôvodnenia zásadných súdnych rozhodnutí.

Komplexnosť spracovania komentára sa prejavuje tiež v rozsahu spracovania judikatúry súdov. Komentár vyčerpávajúcym spôsobom mapuje zásadné názory rozhodovacej praxe k výkladu jednotlivých ustanovení Občianskeho zákonníka. Za tým účelom sme do komentára zapracovali (a čiastočne i aktualizovali) všetku dostupnú judikatúru všeobecných súdov SR a ČR (predchádzajúceho Najvyššieho súdu ČSR) od r. 1950 a na mnohých miestach i medzivojnovú judikatúru. Taktiež sme do výkladu zapracovali judikatúru Ústavného súdu SR i ČR, ak má vzťah k súkromnému právu. Napokon sme do výkladu zahrnuli zásadné rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (Štrasburg) a Súdneho dvora Európskych spoločenstiev (Luxemburg). Uvedené judikáty sme do textu zapracovali tvorivým spôsobom, nie ich mechanickým zaradením na koniec výkladu konkrétneho ustanovenia.

Pri výklade každého ustanovenia skúmame prepojenie medzi Občianskym a Obchodným zákonníkom a nadväzujúcimi právnymi úpravami a upozorňujeme na rozdiely v oboch kódexoch. Čitateľovi to umožní hlbšie preniknutie do podstaty problémov právnej úpravy obchodných záväzkových vzťahov a pochopiť nadväznosti a súvislosti medzi občianskym a obchodným právom. Pomerne často odkazujeme aj na zahraničnú úpravu, ktorá nám môže byť inšpiráciou pri zdokonaľovaní našej právnej úpravy.

V práci sme sa snažili aj o trochu netradičnejší prístup k spracovaniu matérie, aby sme zabezpečili nadčasové používanie tohto komentára. Poukazujeme nielen na vymedzenie konkrétneho inštitútu v Občianskom zákonníku, ale i vo všeobecnom súkromnom práve, ktorého korene siahajú do rímskeho práva. Čitateľovi sme chceli tým umožniť pochopenie podstaty a významu daného inštitútu, ale aj poskytnúť návod na výklad príslušných ustanovení zákona, ktoré sú často veľmi rámcové a pripúšťajú široký priestor pre rôzne interpretácie.

Pri jednotlivých právnych inštitútoch uvádzame tiež ich latinské právne ekvivalenty (príp. aj latinské právne maximá). Chceme tým splatiť dlh, ktorý u nás vznikol za posledných 60 rokov, keď latinská právnická terminológia takmer vymizla z nášho právnického slovníka. Sme toho názoru, že poznanie latinského právnického názvoslovia, najmä ak ide o základné inštitúty súkromného práva, patrí k výbave každého vzdelaného európskeho právnik.

Komentár odporúčame najmä sudcom, advokátom, podnikovým právnikom, študentom práva a pod. Vzhľadom na to, že komentár je písaný zrozumiteľným a prehľadným spôsobom, je tiež určený širokej laickej verejnosti.

Na záver prichodí autorovi poďakovať sa každému, kto mu pomáhal pri spracovaní komentára. Okrem recenzentov, ktorí mi cennými radami pomohli skvalitniť samotný text komentára, vyslovujem osobitnú vďaku mojej dcére Martine za odbornú pomoc pri spracovaní výkladu niektorých ustanovení, Lucii Bakovej, ktorá mi pomohla pri grafickom spracovaní obrázkov nachádzajúcich sa v texte, a Hane Hlavatovičovej za odbornú pomoc pri spracovaní judikatúry a celkovej revízii textu.

o autorovi...

JUDr. Imrich Fekete, CSc. (1955) absolvoval Právnickú fakultu UK v Bratislave v roku 1978. V rokoch 1979 až 1983 pracoval ako vedecký asistent v Právnickom ústave Ministerstva spravodlivosti SR, kde pôsobil najmä v oblasti občianskeho práva. V roku 1981 vykonal sudcovskú skúšku. V rokoch 1983 až 1993 pracoval v rôznych funkciách na Ministerstve spravodlivosti SR v oblasti legislatívy, medzinárodných vzťahov a súdnej správy. Ako riaditeľ legislatívneho a medzinárodného odboru a člen celoštátnej legislatívnej komisie sa v rokoch 1990 a 1991 podieľal na príprave základných kódexov súkromného práva - Občianskeho zákonníka a Obchodného zákonníka. V roku 1998 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu na Právnickej fakulte KU v Prahe. V rokoch 1993 až 2002 pôsobil v Slovenskej poisťovni, a. s., naposledy vo funkcii viceprezidenta pre poistenie. V súčasnosti je výkonným riaditeľom Slovenskej kancelárie poisťovateľov. Je tiež odborným asistentom na Právnickej fakulte UK v Bratislave a členom Slovenskej advokátskej komory. Pôsobil ako externý poradca Ústavného súdu SR. V roku 2004 ho vláda SR navrhla za sudcu Európskeho súdu pre ľudské práva. Už viac ako 20 rokov publikuje v domácej a zahraničnej odbornej tlači. Je autorom viac ako 30 publikácií a niekoľkých stoviek odborných článkov z oblasti občianskeho, obchodného, poistného a daňového práva. V r. 2008 mu minister spravodlivosti odovzdal prestížnu literárnu Cenu Karola Planka za rok 2007 za súbor odborných príspevkov uverejnených v časopise *Justičná revue*. Bližšie informácie o autorovi a jeho publikačnej činnosti možno nájsť na internetovej stránke <http://http://www.feketei.sk>.

PREHLAD POUŽITÝCH SKRATIEK

I. Všeobecné skratky

an.	a nasledujúce
EHP	Európsky hospodársky priestor
ES	Európske spoločenstvá
fr.	francúzsky
EÚ	Európska únia
lat.	latinsky
Listina	Listina základných práv a slobôd
Na	nález
nem.	nemecky
Ro	rozsudok
St	stanovisko
Uz	uznesenie

II. Skratky inštitúcií

C. cas.	Najvyšší súd vo Francúzsku (Cour de cassation)
BGE	Najvyšší spolkový súd vo Švajčiarsku (Schweizerisches Bundesgericht)
BGH	Nemecký najvyšší súd (Bundesgerichtshof)
ECB	Európska centrálna banka
EP	Európsky parlament
ESD	Súdny dvor Európskych spoločenstiev
ESLP	Európsky súd pre ľudské práva
KS	krajský súd
MS	mestský súd
NBS	Národná banka Slovenska
NS	Najvyšší súd SR (ČR)
NSS	Najvyšší správny súd (ČR)
OGH	Najvyšší súd Rakúskej republiky (Oberste Gerichtshof)
OS	okresný súd
SKP	Slovenská kancelária poisťovateľov
ÚS	Ústavný súd SR (ČR)
VS	Vrchný súd (ČR)

III. Skratky zbierok judikatúry

ARS	Ars notaria (vychádza v SR - sporadicky uverejňuje judikatúru súdov SR)
B	Bulletin Najvyššieho súdu ČR (v dobe do 31. 12. 1992) a Vrchného súdu v Prahe (od 1. 1. 1993)
ECR	European Court Reports
Kúria	Uhorská kráľovská kúria (najvyšší súd v Uhorsku do r. 1918)
R	Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk (vychádza od r. 1949)
Rc	Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek (len civilné rozhodnutia) (vychádza v ČR od 1992)

SbUS	Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR (vychádza vo zväzkoch, pričom judikatúra ÚS ČR je priebežne číslovaná)
Vážný	Vážný, F. (edit.): Rozhodnutí nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských (vychádzal od r. 1919)
V	Výber rozhodnutí a stanovisk NS SR (vychádzal do 31. 12. 1992)
Z I	Sborník směrnic, usnesení, rozborů a zhodnocení soudní praxe NS 1965 – 1967, zv. I, Vydal NS ČSSR nákladem SEVT, Praha 1974
Z III	Sborník stanovisek, závěrů, rozborů a zhodnocení soudní praxe, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí NS 1964 – 1964, zv. III, Vydal NS ČSSR nákladem SEVT, Praha 1980
Z IV	Sborník stanovisek, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí NS ČSSR, ČR a SR 1970 – 1983, zv. IV, Vydal NS ČSSR nákladem SEVT, Praha 1974
ZbUS	Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR (vychádza po rokoch; judikatúra je priebežne číslovaná)
ZSP	Zo súdnej praxe

IV. Skratky cudzích a predtým platných predpisov a zdrojov

ABGB	Rakúsky Všeobecný občiansky zákonník (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) (1811)
ADHGB	Celonemecký obchodný zákonník (Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch) (1861)
ALR	Pruský všeobecný zemský zákonník (Allgemeine Landrecht für die Preußischen Staaten) (1794)
BGB	Nemecký občiansky zákonník (Bürgerliches Gesetzbuch) (1900)
BW	Holandský občiansky zákonník (Burgerlijk Wetboek) (1992)
CC	Francúzsky občiansky zákonník (Code civil) (1804)
CCi	Taliansky občiansky zákonník (Codice civile) (1942)
CISG	United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Viedenský dohovor OSN o zmluve o medzinárodnej kúpe tovaru) (1980)
CoC	Španielsky občiansky zákonník (Código civil) (1889)
COZ	Občiansky zákonník Českej republiky (2012)
D.	Digesta
DCFR	Draft Common Frame of Reference (Návrh spoločného referenčného rámca) (2009)
DSP	Dočasné súdne pravidlá judexkuriálnej konferencie z roku 1861
GK	Občiansky zákonník Ruskej federácie (Гражданский кодекс РФ) (1996)
GOZ	Občiansky zákonník Gréckej republiky (1940/1946)
HGB	Nemecký obchodný zákonník (Handelsgesetzbuch) (1897)
KC	Občiansky zákonník Poľskej republiky (Kodeks Cywilny) (1964)
NOZ	Návrh československého občianskeho zákonníka z r. 1937
OR	Švajčiarsky zákon o obligáciách (Schweizerisches Obligationenrecht) (1911)
PECL	Principles of European Contract Law (Princípy európskeho zmluvného práva) (1999)
PEICL	Principles of European Insurance Contract Law (Princípy európskeho práva poisťnej zmluvy) (2009)
PETL	Principles of European Tort Law (Princípy európskeho deliktuálneho práva) (2005)
PICC	UNIDROIT Principles of International Commercial Contrats (Zásady medzinárodných obchodných zmlúv) (2010)
PCC	Portugalský občiansky zákonník (Código Civil) (1867/1966)
PTK	Občiansky zákonník Maďarskej republiky (Polgári Törvénykönyv) (2013)
QOZ	Občiansky zákonník štátu Quebec (Code civil de Québec) (1991)
ROZ	Rumunský občiansky zákonník (Codul civil) (2009)

Rím I	Nariadenie EP a Rady č. 593/2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I)
Rím II	Nariadenie EP a Rady č. 864/2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (Rím II)
SOZ	Obligačný zákon Slovenskej republiky (Obligacijski zakonik) (2007)
Tripartitum	Opus Tripartitum (1514) (Tripartitum opus iuris consuetudinarii incltyi Regni Hungariae partium que adnexarum platný na Slovensku do r. 1950)
ZGB	Švajčiarsky občiansky zákonník (Schweizerisches Zivilgesetzbuch) (1907)
ZMO	zákon č. 101/1963 Zb. o právnych vzťahoch v medzinárodnom obchodnom styku (Zákonník medzinárodného obchodu)

V. Skratky súčasných právnych predpisov

AZ	zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon)
EP	Exekučný poriadok, zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti v znení neskorších predpisov
NP	Notársky poriadok, zákon č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti v znení neskorších predpisov
OZ	Občiansky zákonník, zákon č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov
OBZ	Obchodný zákonník, zákon č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov
OSP	Občiansky súdny poriadok, zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov
PZP	zákon č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení neskorších predpisov
SP	Správny poriadok, zákon č. 71/1967 Zb. v znení neskorších predpisov
SPI	zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií)
SZ	zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov
TP	Trestný poriadok, zákon č. 301/2005 Z. z.
TZ	Trestný zákon, zákon č. 300/2005 Z. z.
VOZ	nariadenie vlády SR č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka
ZA	zákon č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov
ZBS	zákon č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia
ZCP	zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách v znení neskorších predpisov
ZDD	zákon č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách v znení neskorších predpisov
ZKN	zákon č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam v znení neskorších predpisov
ZKR	zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
ZMP	zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov
ZNA	zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách v znení neskorších predpisov
ZNP	zákon č. 116/1990 Zb. o nájme a podnájme nebytových priestorov v znení neskorších predpisov
ZOB	zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
ZOP	zákon o pôde, zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov

ZOR	zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
ZOS	zákon č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa v znení neskorších predpisov
ZOZ	zákon č. 281/2001 Z. z. o zájazdoch, podmienkach podnikania cestovných kancelárií a cestovných agentúr a o zmene a doplnení Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov
ZP	Zákonník práce, zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov
ZPO	zákon č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov
ZR	Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z.
ZSP	zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov
ZSÚ	zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
ZVB	zákon č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov
ZVM	zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škody spôsobené pri výkone verejnej moci
ZŽP	živnostenský zákon, zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov

OBSAH

OBČIANSKY ZÁKONNÍK

Veľký komentár

2. zväzok

(§ 123 až § 459)

DRUHÁ ČASŤ	VECNÉ PRÁVA	
PRVÁ HLAVA	VLASTNÍCKE PRÁVO	
§ 123	Obsah vlastníckeho práva	5
§ 124	Rovnosť vlastníckych práv	19
§ 125	Osobitné úpravy vlastníctva	21
§ 126	Vlastnícke žaloby	24
§ 127	Susedské práva	68
§ 128	Zásahy do vlastníctva	85
Držba		
§ 129	Držiteľ	99
§ 130	Oprávnený držiteľ	117
§ 131	Neoprávnený držiteľ	129
Nadobúdanie vlastníctva		
§ 132	Právny dôvod nadobúdania vlastníctva	132
§ 133	Okamih nadobudnutia vlastníctva	153
§ 134	Vydržanie	184
§ 135	Stratená, skrytá a opustená vec	209
§ 135a	Právo na prírastky vecí	215
§ 135b	Spracovanie cudzej veci	223
§ 135c	Stavba na cudzom pozemku	231
DRUHÁ HLAVA	SPOLUVLASTNÍCTVO	
§ 136	Druhy spoluvlastníctva	244
Podielové spoluvlastníctvo		
§ 137	Podiel	252
§ 138	zrušený	
§ 139	Rozhodovanie spoluvlastníkov	258
§ 140	Prevod podielu	274
§ 141	Zrušenie spoluvlastníctva dohodou	284
§ 142	Zrušenie spoluvlastníctva súdom	288

Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov

§ 143	Predmet bezpodielového spoluvlastníctva	311
§ 143a	Dohody o rozsahu bezpodielového spoluvlastníctva	330
§ 144	Spoločné užívanie vecí	335
§ 145	Vybavovanie spoločných vecí	337
§ 146	Rozhodnutie súdu o užívaní spoločných vecí	349
§ 147	Uspokojenie pohľadávky veriteľa	352
§ 148	Zánik bezpodielového spoluvlastníctva.	355
§ 148a	Postup pri podnikaní manžela	358
§ 149	Vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva	361
§ 149a	Dohody o nehnuteľnostiach	395
§ 150	Veľkosť podielov pri vyporiadaní.	396
§ 151	Obnovenie bezpodielového spoluvlastníctva	408

TRETIA HLAVA PRÁVA K CUDZÍM VECIAM**Záložné právo**

§ 151a	Účel záložného práva.	411
§ 151b	Zriadenie záložného práva.	424
§ 151c	Zabezpečená pohľadávka	435
§ 151d	Záloh	441
§ 151e	Vznik záložného práva.	450
§ 151f	Register záložného práva	456
§ 151g	Registrácia záložného práva	458
§ 151h	Právne účinky záložného práva	460
§ 151i	Používanie zálohu	463
§ 151j	Zásady výkonu záložného práva	466
§ 151k	Poradie zápisu záložných práv.	476
§ 151l	Začatie výkonu záložného práva	479
§ 151m	Predaj zálohu	482
§ 151ma	Konkurencia záložných práv	487
§ 151mb	Záložné právo k pohľadávke	490
§ 151mc	Poistenie zálohu.	496
§ 151md	Zánik záložného práva.	498

Osobitné ustanovenia k záložnému právu k pohľadávke z účtu alebo z inej formy vkladu

§ 151me	Záložné právo k účtu a vkladu	506
---------	---	-----

Vecné bremená

§ 151n	Pojem vecných bremien.	509
§ 151o	Vznik vecných bremien	535
§ 151p	Zánik vecných bremien	560
§ 151r	zrušený	

Zadržné právo

§ 151s	Oprávnenie na zadržanie vecí	570
§ 151t	Opatrovanie zadržanej veci	575
§ 151u	Prednostné uspokojenie veriteľa	575
§ 151v	Zánik zádržného práva	576

TRETIA, ŠTVRTÁ A PIATA ČASŤ

§ 152 až § 414 zrušené

ŠIESTA ČASŤ

**ZODPOVEDNOSŤ ZA ŠKODU A ZA BEZDÔVODNÉ
OBOHATENIE**

PRVÁ HLAVA

PREDCHÁDZANIE HROZIACIM ŠKODÁM

§ 415	Všeobecná prevenčná povinnosť	582
§ 416	zrušený	
§ 417	Odvrátenie hroziacej škody	592
§ 418	Krajná núdza a nutná obrana	595
§ 419	Náhrada nákladov a škody	598

DRUHÁ HLAVA

ZODPOVEDNOSŤ ZA ŠKODU

Prvý oddiel

Všeobecná zodpovednosť

§ 420	Zodpovednosť za zavinenie	598
§ 420a	Škoda z prevádzkovej činnosti	642

Druhý oddiel

Prípady osobitnej zodpovednosti

§ 421	Škoda na prevzatej veci	649
§ 421a	Škoda spôsobená prístrojom	655

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania

§ 422	Zodpovednosť maloletého	660
§ 423	Škoda spôsobená v neprítomnosti	666

Zodpovednosť za škodu spôsobenú úmyselným konaním proti dobrým mravom

§ 424	Porušenie dobrých mravov	668
§ 425	zrušený	
§ 426	zrušený	

Zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov

§ 427	Zodpovednosť prevádzateľa	686
§ 428	Zbavenie sa zodpovednosti	699
§ 429	Rozsah zodpovednosti prevádzateľa	708
§ 430	Zneužitie dopravného prostriedku	708
§ 431	Zodpovednosť viacerých prevádzateľov	713

Zodpovednosť za škodu spôsobenú zvlášť nebezpečnou prevádzkou

§ 432	Zodpovednosť prevádzateľa	718
-------	-------------------------------------	-----

Zodpovednosť za škodu spôsobenú na vnesených alebo odložených veciach

§ 433	Vnesené veci	722
§ 434	Zodpovednosť za cennosti	727
§ 435	Zodpovednosť za dopravné prostriedky	728
§ 436	Uplatnenie práva na náhradu škody	729
§ 437	Zodpovednosť v hromadnej doprave	730

Tretí oddiel		Spoločné ustanovenia o náhrade škody
Spoločná zodpovednosť		
§ 438	Solidárna zodpovednosť škodcov	731
§ 439	Vyporiadanie medzi škodcami.	737
§ 440	Zodpovednosť za iného	738
Zavinenie poškodeného		
§ 441	Spoluúčasť poškodeného.	741
Spôsob a rozsah náhrady		
§ 442	Skutočná škoda a ušlý zisk	749
§ 442a	Náhrada majetkovej ujmy autora.	771
§ 443	Určenie výšky škody	775
§ 444	Škoda na zdraví	781
§ 445	Strata na zárobku	793
§ 446	Náhrada za dobu pracovnej neschopnosti	798
§ 447	Náhrada po pracovnej neschopnosti	801
§ 447a	Náhrada za stratu na dôchodku	807
§ 447b	Jednorazové vyrovnanie	809
§ 448	Náhrada pri usmrtení	809
§ 449	Náklady liečenia a pohrebu	813
§ 449a	Kapitalizácia budúcich nárokov.	818
Zníženie náhrady		
§ 450	Moderačné právo súdu.	818
TRETIA HLAVA		BEZDÔVODNÉ OBOHATENIE
§ 451	Pojem bezdôvodného obohatenia	822
§ 452, § 453 a § 453a zrušené		
§ 454	Plnenie za iného.	852
§ 455	Naturálna obligácia	857
§ 456	Vydanie bezdôvodného obohatenia	859
§ 457	Neplatnosť zmluvy.	862
§ 458	Rozsah vydania obohatenia	867
§ 458a	Peňažná náhrada autora.	877
§ 459	Nedostatok dobrej viery.	878
Vecný register		881

OBČIANSKY ZÁKONNÍK

zákon č. 40/1964 Zb. zo dňa 26. februára 1964

v znení zákona č. 58/1969 Zb., zákona č. 131/1982 Zb., zákona č. 94/1988 Zb., zákona č. 188/1988 Zb., zákona č. 87/1990 Zb., zákona č. 105/1990 Zb., zákona č. 116/1990 Zb., zákona č. 87/1991 Zb., zákona č. 509/1991 Zb., zákona č. 264/1992 Zb., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 278/1993 Z. z., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 249/1994 Z. z., zákona č. 153/1997 Z. z., zákona č. 211/1997 Z. z., zákona č. 252/1999 Z. z., zákona č. 218/2000 Z. z., zákona č. 261/2001 Z. z., zákona č. 281/2001 Z. z., zákona č. 23/2002 Z. z., zákona č. 34/2002 Z. z., zákona č. 95/2002 Z. z., zákona č. 184/2002 Z. z., zákona č. 215/2002 Z. z., zákona č. 526/2002 Z. z., zákona č. 504/2003 Z. z., zákona č. 515/2003 Z. z., zákona č. 150/2004 Z. z., zákona č. 404/2004 Z. z., zákona č. 635/2004 Z. z., zákona č. 171/2005 Z. z., zákona č. 266/2005 Z. z., zákona č. 336/2005 Z. z., zákona č. 118/2006 Z. z., zákona č. 188/2006 Z. z., zákona č. 84/2007 Z. z., zákona č. 335/2007 Z. z., zákona č. 568/2007 Z. z., zákona č. 214/2008 Z. z., zákona č. 379/2008 Z. z., zákona č. 477/2008 Z. z., zákona č. 186/2009 Z. z., zákona č. 575/2009 Z. z., zákona č. 129/2010 Z. z., zákona č. 546/2010 Z. z., zákona č. 130/2011 Z. z., zákona č. 161/2011 Z. z., zákona č. 69/2012 Z. z., zákona č. 180/2013 Z. z., zákona č. 102/2014 Z. z. a zákona č. 106/2014 Z. z.

DRUHÁ ČASŤ VECNÉ PRÁVA

PRVÁ HLAVA VLASTNÍCKE PRÁVO

Občiansky zákonník upravuje vo svojej druhej časti vecné práva (*iura in re*). Definíciu vecných práv Občiansky zákonník neobsahuje. Zo samotného pojmu „vecné práva“ možno vyvodíť, že ide o priradenie subjektu súkromného práva k veci. Jeho predmetom sú vecné práva ako absolútne právo, ktoré poskytuje bezprostredné panstvo nad vecou.

Pojem „vecné práva“ vznikol v súkromnom práve postupne. Najstaršie rímske právo rozlišovalo medzi dvoma druhmi žalôb, a to *actiones in rem* a *actiones in personam*. Samotný pojem *actio* neznamenal subjektívne právo, ale procesné konanie. V klasickom práve došlo k zmiešaniu týchto pojmov. *Ius commune* označovalo vecné právo ako *ius in re* alebo *ius in rem* v protiklade s pojmom *ius ad rem*, ktorý označoval obligačný nárok.

Samotný pojem „vecné právo“ je dielom nemeckej pandektnej vedy (*Sachenrecht*), ktorý dodnes nesie názov tretej knihy BGB. V nemeckej právnej oblasti sa začal používať od polovice 19. storočia. V súčasnosti vychádza z neho, s výnimkou románskej právnej oblasti, celé kontinentálne právo (ekvivalentný pojem *les droits réels* vytvorila vo Francúzsku doktrína).

Vecné práva možno vymedziť ako tú oblasť súkromného práva, ktoré subjektom súkromného práva zabezpečuje absolútne právo vykonávať panstvo nad vecami, ktoré môžu byť predmetom právnych vzťahov. Samotné vecné právo možno vymedziť ako vzťah oprávneného subjektu k veci. Obsahom tohto vzťahu v užšom zmysle je subjektívne právo oprávnenej osoby k predmetu vecného práva a v širšom zmysle absolútne právo vo vzťahu ku každému, kto by chcel subjektívne právo oprávneného obmedziť alebo dokonca zrušiť. Právny vzťah oprávneného k veci nazývame vecnoprávnym vzťahom, ktorý je predmetom úpravy objektívneho práva.

Občiansky zákonník vo vzťahu k uvedenému subjektívnemu a absolútnemu právu vymedzuje iba oprávnený subjekt (vlastník, držiteľ, osoba oprávnená z vecného bremena) a prikazuje voči nemu ktorémukolvek subjektu, aby sa zdržal zásahov do tohto práva. Z vecnoprávneho vzťahu

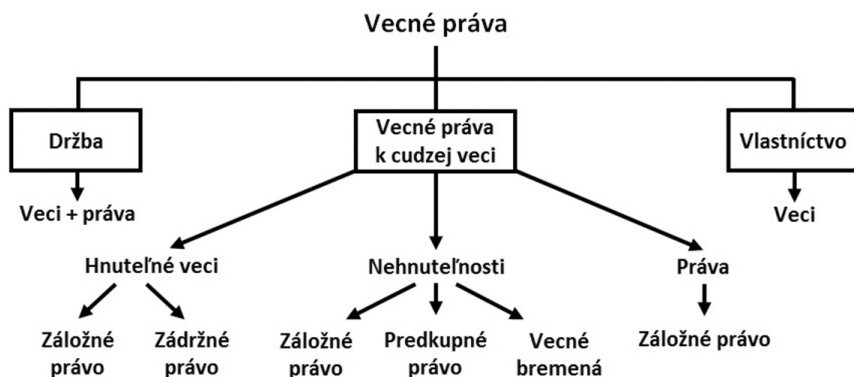
k veci vyplývajú oprávnenej osobe vecnoprávne oprávnenia, ktoré vo vzťahu k vlastníčkovi, záložcovi či povinnému z vecného bremena vymedzujú ustanovenia § 123, § 151l ods. 1 a § 151n ods. 1 OZ.

Obsah pojmu „vecné práva“ sa ustálil v kontinentálnom práve až v druhej polovici 19. storočia. Preto ešte ustanovenie § 308 rakúskeho ABGB, ktoré bolo ovplyvnené učením prirodzenoprávnej školy (Hahn, H.: *Dissertatio inauguralis de jure rerum et juris in re speciebibus harumque divisionibus in genere*. Helmstedt: Univ. Dis. 1639), zahŕňalo pod rozsah „vecných práv k veci“ okrem práva držby, vlastníctva, záložného práva a služobností aj dedičské právo. Súčasná náuka zastáva názor, že dedičské právo má síce charakter absolútneho práva, ale nejde o vecné právo. Napriek tomu je však dedičské právo v mnohých civilných kódexoch upravené hneď za vecnými právami.

Slovenské súkromné právo platné pred r. 1950 rozumelo pod vecnými právami vlastnícke právo, právo držby, služobnosti (dnes vecné bremená), záložné právo a reálne bremená (pozemkové ťarchy a právo stavby). Občiansky zákonník č. 141/1950 Zb. svoju tretiu časť nazval „Vecné práva“ bez toho, aby v dôvodovej správe vysvetlil prevzatie tohto pojmu z tzv. buržoázneho právneho poriadku. Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. uvedený pojem celkom zrušil s odôvodnením, že ide o „abstraktný inštitút, ktorý nemá v socialistickom právnom poriadku svoje miesto“. Samotný pojem „vecné právo“ vymizol v r. 1964 až 1990 aj z odbornej právnickej terminológie. K jeho obnoveniu došlo až prijatím zákona č. 509/1991 Zb. bez toho, aby význam tohto inštitútu v nových spoločenských pomeroch bol náležite zdôvodnený.

Pod vecnými právami chápe platný Občiansky zákonník bezprostredné priradenie veci k subjektu súkromného práva napr. vo forme práva držby (§ 129 OZ), vlastníckeho práva (§ 123 OZ), spoluvlastníckeho práva (§ 136 OZ), zabezpečovacieho práva (napr. záložné právo podľa § 151a nasl. OZ), práva zodpovedajúceho vecným bremenám (§ 151n OZ), vecného predkupného práva (§ 603 ods. 2 OZ) atď. Všetky uvedené právne inštitúty spája dohromady ich predmet, ktorým je vec v právnom zmysle (pozri § 118 OZ). Systematicky potom Občiansky zákonník rozdeľuje uvedené vecné práva na vlastnícke právo, spoluvlastníctvo a vecné práva k cudzím veciam. Osobitné miesto má v rámci systematiky vecných práv držba (§ 129 až § 131 OZ), ktorá by sa z hľadiska systematického zaradenia do Občianskeho zákonníka mohla chápať ako súčasť vlastníckeho práva. Držba je však v skutočnosti osobitným vecnoprávnym inštitútom, ktorý je schopný samostatnej existencie, t. j. aj mimo vlastníckeho práva.

Nižšie uvádzame schematický prehľad vecných práv tak, ako to vyplýva zo súčasnej právnej úpravy.

Vecné práva patria medzi *absolútne práva*, ktoré pôsobia voči všetkým (*erga omnes*), takže im zodpovedá povinnosť každého iného subjektu nerušiť oprávneného vo výkone jeho práv k veci. V tom spočíva rozdiel oproti záväzkovému právu, ktoré vždy predpokladá relatívny právny vzťah oprávneného a povinného subjektu. Veľmi výstižne tento rozdiel vymedzuje § 307 ABGB: „Práva, ktoré prislúchajú osobe nad vecou, nehľadiac na určité osoby, sa nazývajú vecnými právami. Práva, ktoré vznikajú k veci len proti určitým osobám priamo zo zákona alebo zo zaväzujúceho konania, sa nazývajú osobné práva k veciam“.

Predmetom vecných práv je hmotná vec (*res corporales*), ktorou môže byť hnuiteľná alebo nehnuteľná vec. Vecné práva k nehnuteľnostiam sa *zapisujú do katastra nehnuteľností*. Ak k ich vzniku na základe zmluvy dochádza vkladom príslušného vecného práva do katastra nehnuteľností, vznikajú až na základe tohto vkladu. Zásade, že vecné práva k nehnuteľnostiam vznikajú až vkladom do katastra nehnuteľností, hovoríme *intabulačná zásada*.

Právna úprava vecných práv ustanovuje, nad ktorými vecami možno vykonávať vecné práva, ktoré subjekty a v akom rozsahu môžu s vecami disponovať, ďalej určuje hranice výkonu vecného práva (subjektívne vecné práva) a oprávnenia iných subjektov do tohto práva zasahovať (vecné práva k cudzím veciam).

Založenie vecného práva vyžaduje existenciu právom uznaného titulu (*titulus*) a spôsobu nadobudnutia (*modus*), ktorým je buď odovzdanie a prevzatie veci (tzv. tradícia), alebo vklad príslušného vecného práva do katastra nehnuteľností. Nikto však nesmie previesť vecné právo, ktoré mu neprislúcha, resp. s ktorým nemôže disponovať (platí tu zásada *nemo plus iuris transferre potest quam ipse habet*). Proti tejto zásade môže nadobúdateľ uplatniť námietku dobrej viery (*exceptio bonae fidei*), keď ide o nadobudnutie práv vzťahujúcich sa na hnuiteľnosti a nezapísané nehnuteľnosti. Slovenské právo iba výnimočne pripúšťa dobromyseľné nadobudnutie vecí od nevlastníka.

Druhú časť Občianskeho zákonníka o vecných právach nemožno aplikovať bez jeho ostatných častí. Pri aplikácii právnej úpravy vecných práv je potrebné prihliadať najmä na tieto skutočnosti:

- a) na oblasť vecných práv sa v plnom rozsahu vzťahuje zásada rovnosti účastníkov občianskoprávných vzťahov (§ 2 ods. 2 a § 124 OZ),
- b) vecných práv sa rovnako týkajú všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka, najmä právna úprava:
 - občianskoprávnej subjektivity (§ 7 až § 10 a § 18 až § 21 OZ; táto úprava je doplnená niektorými obmedzeniami vyplývajúcimi z povahy vecných práv – pozri § 125 ods. 2 a § 128 OZ),
 - premlčania (podľa § 100 ods. 2 OZ sa vlastnícke právo nepremlčuje) a počítania času (§ 122 OZ) (pozri § 134 ods. 4 OZ o vydržaní),
 - vymedzenia pojmu „vec“ (§ 118 a § 119 OZ), súčasti veci (§ 120 OZ) a príslušenstva veci (§ 121 OZ),
- c) na vecné práva je potrebné aplikovať ustanovenia zákona o záväzkových právnych vzťahoch a zmluvách (§ 43 a nasl. a § 488 a nasl. OZ), najmä pokiaľ ide o právny dôvod a právny spôsob vzniku vlastníckeho práva (pozri § 132 a nasl. OZ),
- d) vecnoprávne nároky vo forme vlastníckych žalôb (§ 126 OZ) sa uplatňujú rovnakým spôsobom a často aj spolu s nárokmi za porušenie záväzkových právnych vzťahov (napr. konkurencia reivindikačnej žaloby a žaloby na náhradu škody, reivindikačnej žaloby a žaloby na vrátenie plnenia z neplatnej alebo zrušenej zmluvy alebo reivindikačnej žaloby a žaloby na vrátenie veci opierajúcej sa o obligčný nárok zo zmluvy),
- e) vecné práva možno využiť pri zabezpečení splnenia povinnosti zo záväzkových právnych vzťahov (záložné právo, zákaz prevodu vlastníckeho práva),
- f) prevod alebo prechod vecného práva môže mať za následok prechod záväzkového právneho vzťahu (napr. zmluva o predaji podniku podľa § 477 a nasl. OBZ; podľa § 812 OZ zmenou v osobe vlastníka poistenej veci môžu na nadobúdateľa prejsť aj práva a povinnosti z poistnej zmluvy),
- g) na prechod vlastníckeho práva v prípade smrti vlastníka sa v plnom rozsahu aplikujú ustanovenia siedmej časti Občianskeho zákonníka o dedení (§ 460 a nasl.).

■ Pretože vlastníckemu právu treba dať prednosť pred kvalitatívne a funkčne nižším obligčným (záväzkovým) právom, nemôže mať porušenie predtým uzavretej kúpnej zmluvy jedným z účastníkov samo osebe vplyv na právne postavenie tretej osoby.

O neplatnosti zmluvy, ktorá bola uzavretá neskôr a na základe ktorej bolo vlastnícke právo k nehnuteľnosti vložené do katastra, by bolo možné uvažovať len vtedy, keby ňou sledovaný účel (nie nevyslovená pohnútko) odporoval zákonu alebo ho obchádzal či sa priecil dobrým mravom (*Uz NS ČR z 26. 9. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2910/1999*).

Z hľadiska korektného výkladu ustanovení Občianskeho zákonníka je potrebná znalosť *základných zásad*, na ktorých spočíva občianskoprávna úprava vecných práv. Pravda, aj na vecné práva sa vzťahujú všeobecné zásady súkromného práva, ktoré sme uviedli v úvodnom výklade. Ďalej uvádzame len zásady, ktoré sú špecifické pre vecné práva.

Zásada obmedzeného počtu vecných práv (zásada *numerus clausus*) spočíva v tom, že okruh vecných práv je obmedzený zákonom a nový druh vecného práva môže vzniknúť len na základe zákona (naproti tomu v záväzkovom práve platí zásada, že záväzkový právny vzťah môže vzniknúť aj na základe zmluvy, ktorá ako zmluvný typ nie je priamo upravená v zákone – pozri § 51 OZ). Podľa Občianskeho zákonníka medzi vecné práva patrí vlastnícke právo, záložné právo, vecné bremená, zádržné právo, príp. predkupné právo (§ 603 ods. 2 OZ). Nový druh vecného práva nemôže vzniknúť na základe zmluvy.

III. Je síce skutočnosťou, že stranám zmluvy nič nebránilo v tom, aby si vecné predkupné právo dojednali, avšak pri súčasnom rešpektovaní ustanovenia § 602 a nasl. OZ, ktoré upravuje tento inštitút vecného práva. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že zoznam vecných práv v zákone je taxatívny, ide teda o tzv. uzatvorený výpočet (*numerus clausus*), ktorý nemôže byť – na rozdiel od záväzkových práv – zmluvnou cestou voľne rozširovaný. To okrem iného znamená to, že strany samy nemôžu zriadiť vecné právo, ktoré nie je ako vecné v zákone uvedené, resp. ak nie je v zákone výslovne umožnené ako vecné právo dojsť. Vzhľadom na tento charakter vecných práv potom ich vymedzenie v zmluve musí zodpovedať ich zákonnému vymedzeniu (*Ro KS v Plzni zo 17. 5. 2006, sp. zn. 19 C 63/2005-49*).

Vecné práva patria do okruhu absolútnych práv. *Zásada absolútneho charakteru* vecného práva znamená, že vecné právo oprávňuje vždy konkrétny subjekt, ktorý má výlučné právo vykonávať všetky vecnoprávne oprávnenia, ktoré sa týkajú predmetu tohto práva. Zaviazanými subjektmi sú všetky ostatné subjekty, ktoré sú povinné rešpektovať absolútne právo oprávneného subjektu (na ochranu oprávneného subjektu slúžia napr. vlastnícke žaloby uvedené v § 126 OZ). Z pôsobenia vlastníctva na tretie osoby možno vyvodíť, že nevlastník nemôže previesť prakticky žiadne práva vo vzťahu k predmetu vlastníctva na inú osobu (*nemo dat quod non habet*).

Zásada publicity vychádza z toho, že vecné právo ako absolútne právo pôsobiace voči každému možno presadiť iba vtedy, ak o jeho existencii každý vie. Vecné práva musia byť teda vo všeobecnosti spoznateľné – vyžadujú publicity. Typickým prejavom publicity vecného práva je faktická držba veci, keď sa v prípade držiteľa predpokladá, že je vlastníkom veci (túto prezumpciu výslovne zakotvuje napr. čl. 930 ZGB a § 1006 ods. 1 BGB). Publicita má však význam nielen z hľadiska existencie vecného práva a jeho ochrany, ale tiež z hľadiska jeho nadobúdania (tradícia v prípade nadobúdania vlastníckeho práva k hnutelnej veci alebo vklad do katastra, ak ide o nehnuteľnosti).

Vecné práva sú v zákone vymenované nielen podľa druhu, ale aj podľa obsahu. *Zásada viazanosti obsahu vecných práv* znamená, že práva a povinnosti subjektov vecných práv sú vymedzené zákonom a ich rozsah nemožno zmluvou ďalej rozširovať ani obmedzovať. Napr. ustanovenie § 123 OZ taxatívne vymedzuje práva vlastníka. Ide o kogentné ustanovenie, ktoré nemožno modifikovať na základe zmluvného dojednania.

Zásada nedeliteľnosti vecných práv znamená, že k tej istej veci je priradené vecné právo konkrétneho subjektu; k jednej z tej istej veci nemôže mať vlastnícke právo spoločne viac osôb, s výnimkou spoluvlastníctva (pozri Na ÚS ČR, sp. zn. IV. ÚS 35/1996). Vecné práva sa nemôžu týkať len vymedzenej časti tej istej veci (nie je možné, aby jeden subjekt vlastnil časť tej istej veci a druhý druhú časť). Nie je ani možné, aby voči určitým osobám vystupovala ako vlastník osoba A a voči ostatným osobám osoba B. Uvedené platí aj vo vzťahu k podielovému spoluvlastníctvu (§ 136 a nasl. OZ) a bezpodielovému spoluvlastníctvu manželov (§ 143 a nasl. OZ).

Zásada špeciality znamená, že vecné právo sa môže založiť alebo zmeniť iba vo vzťahu k jednotlivé vyčlenenej veci. Za účelom zjednodušenia právneho styku je však možné, aby sa na základe abstrakcie považoval za predmet držby alebo vlastníctva súbor viacerých vecí (tzv. hromadná vec) ako jedna vec. Vlastnícke právo sa však netýka majetku ako takého; môže sa týkať len hmotných vecí, ktoré predstavujú súčasť majetku konkrétnej osoby.

Zásada priority vecných práv sa prejavuje v dvoch smeroch. Prvý sa týka hierarchie vecných práv, keď má silnejšie vecné právo prednosť pred slabším vecným právom. To znamená, že práva vlastníka k veci sú silnejšie ako práva držiteľa a práva držiteľa (oprávneného) veci sú silnejšie ako práva detentora (napr. nájomca). Zásada priority sa prejavuje aj v tom, že vecné právo, ktoré bolo nadobudnuté skôr, má prednosť pred neskorším právom (*prior tempore potior iure*). Uvedené sa týka poradia vzniku vecných práv k cudzej veci a poradia zápisov v katastri nehnuteľností. Naproti tomu sú záväzkové práva rovnocenné, pričom čas ich vzniku nemá spravidla žiadny význam.

§ 123 [Obsah vlastníckeho práva]

Vlastník je v medziach zákona oprávnený predmet svojho vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a užítky a nakladať s ním.

Súvisiace ustanovenia a predpisy: § 118 ods. 2, § 119, § 124 an., § 132, § 588 an., § 611 a § 628 an. OZ; čl. 20 Ústavy SR; čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (zákon č. 23/1991 Zb.); zákon č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu v znení neskorších predpisov; zákon č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov; zákon č. 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávnych inštitúcií a o zmene zákona NR SR č. 259/1993 Z. z. o Slovenskej lesníckej komore v znení zákona č. 464/2000 Z. z.; zákon č. 446/2001 Z. z. o majetku vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov; zákon č. 427/1990 Zb. o prevodoch vlastníctva štátu k niektorým veciam na iné právnické alebo fyzické osoby v znení neskorších predpisov; zákon č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov; zákon č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady SR č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov

Literatúra: *Bilý, M.*: Dúsledky omezení vlastníka v užívání věci. *Právní rozhledy*, 2008, č. 16; *Drgonec, J.*: Ústava SR. Komentár. Šamorín: Heuréka, 2004; *Elek, Š.*: Vlastnícké právo k cenným papírům. *Právník*, 2002, č. 4; *Havlan, P.*: Stát jako subjekt vlastníckého práva a jiných majetkových práv v nové úpravě. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2001, č. 2; *Havlan, P.*: Poznámky k pojmu vlastníctví (aneb malá rekapitulace). *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1997, č. 1; *Havlan, P.*: Takzvané veřejné vlastníctví (něco k historii, něco k podstatě, jakož i něco k otázkám souvisejícím). *Právník*, 1997, č. 8; *Havlan, P.*: Stát jako subjekt vlastníckého práva a jiných majetkových práv v nové úpravě. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2001, č. 2; *Holub, M., Pokorný, M., Bičovský, J.*: Občan a vlastníctví v čs. právním řádu. Praha: Linde 2002; *Holub, M., Bičovský, J.*: Stanovisko k otázce vlastníctví volně žijících zvířat. *Právník*, 1994, č. 1; *Hrdina, I. A.*: Problém vlastníckého práva na inkorporovaných fách. *Právník*, 1995, č. 2; *Kindl, M.*: Poznámka k vlastníctví vod. *Právník*, 1997, č. 2; *Kindl, M., Varvařovský, P.*: Ještě jednou více vlastníckých práv (k téže věci). *Právní rozhledy*, 1998, č. 1; *Kindl, M., Varvařovský, P.*: Ještě poznámky k problémům vzniku více vlastníckých práv k téže věci. *Právní rozhledy*, 1997, č. 6; *Kirstová, K.*: Niektoré problémy právnej úpravy vlastníckych vzťahov k pozemkom. Košice: Acta Iuridica Cassoviensia, 1998, č. 21; *Kirstová, K.*: Vlastnícké práva k nehnuteľnostiam. Košice: UPJŠ, 2002; *Knapp, V.*: Zneužití vlastníckého práva. *Právník*, 1950, č. 8; *Krčmář, J.*: Právo občanské II. (Práva věcná). Praha: Všehrd 1934; K vlastníctví vod. *Právník*, 1997, č. 10 – 11; *Krecht, J.*: Poznámka k vlastníctví vod. *Právník*, 1997, č. 6; *Lazar, J. a kol.*: Občianske právo hmotné. 1. zv. 3. vyd., Bratislava: Iuris libri 2014; *Luby, Š.*: Nadobudnutie vlastníctva od nevlastníka. *Právní obzor*, 1958, č. 2; *Lužná, R.*: Práva a povinnosti vlastníků stromů. *Právní rádce*, 2006, č. 6; *Maršnerová, V.*: Ještě o nabytí (a ještě o vodě). *Právník*, 1998, č. 1; *Mikeš, J.*: Povaha vlastníctví tzv. drobných staveb a porostů. *Socialistická zákonnost*, 1977, č. 4; *Pipes, R.*: Vlastníctví a svoboda. Praha: Argo, 2008; *Plank, K.*: Niekoľko poznámok k vlastníctvu garáží. *Socialistické súdnictvo*, 1971, č. 6; *Průbelský, P.*: Metamorfózy vlastníckého práva v postmoderní době. *Justičná revue*, 2012, č. 12; *Randa, A.*: Držba, Právo. Právo vlastnícké, Praha: Wolters Kluwer, 2008; *Spáčil, J.*: K vymezení pojmu „věcná práva“ a o problematice věcných břemen. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2006, č. 1; *Spáčil, J.*: Současné problémy vlastníckého práva. *Právní rozhledy*, 2006, č. 2; *Staněk, J.*: Ještě jednou voda. *Právník*, č. 10 – 11.

Vysvetlivky

1. Úvodný výklad. Najdôležitejším a základným vecným právom je vlastnícké právo (*rerum dominium*), ktoré tvorí jednu zo základných podmienok existencie a fungovania trhového hospodárstva. Toto právo je realizáciou jedného zo základných ľudských práv zabezpečených a chránených Ústavou SR (pozri čl. 20 Ústavy SR). Obsahom tohto práva je najmä právo vlastníť majetok.

Právna úprava vlastníctva patrí medzi najdôležitejšie časti Občianskeho zákonníka. Občiansky zákonník v § 123 a § 124 stanovuje výpočet práv vlastníka a zásadu rovnosti práv všetkých vlastníkov. Na túto úpravu nadväzuje úprava práva vlastníka na ochranu vlastníctva (§ 126 OZ). Občiansky zákonník súčasne ustanovuje zásady pre možné obmedzenia práv vlastníka (§ 127 OZ) a zákonom prípustné zásahy do vlastníctva (§ 128 OZ).

2. Pojem vlastníctva. Rímske malo právo pod pojmom „vlastníctvo“ (*dominium, proprietas*) na myslí neobmedzené a výlučné právne panstvo nad vecou. Chápalo ho ako inštitútu, ktorého protipólmi bola držba (porovnaj dnes § 129 OZ) a vecné práva k cudzej veci (služobnosti, *ususfructus* a záložné právo). Postupne však vznikali rôzne pojmy a druhy vlastníctva (*dominium quiritarium, bonitarum* etc.). K vytvoreniu jednotného pojmu vlastníctva došlo až pod vplyvom justiniánskych kodifikácií. K opätovnému roztriešteniu tohto pojmu došlo v období feudalizmu (vznikli rôzne druhy vlastníctva v závislosti od spoločenského postavenia vlastníkov). Odstránenie privilégií jednotlivých kategórií vlastníkov viedlo pod vplyvom buržoáznodemokratických revolúcií k postupnému zjednoteniu pojmu vlastníctva. Tento proces bol na Slovensku pod vplyvom marxistického učenia o vlastníctve opäť zvrátený (v r. 1950 až 1991 sa u nás zaviedlo rozlišovanie medzi socialistickým, štátnym, osobným a súkromným vlastníctvom).

Prirodzenoprávna škola, ktorú ovplyvnilo okrem iného učenie T. Hobbesa, J. Locka a J. J. Rousseaua, charakterizovala vlastnícke právo (*le droit propriété, das Eigentumsrecht, property law*) ako prirodzený jav, ktorý nezávisí od vôle jednotlivca, z čoho vyplýva, že je univerzálne a má všeobecnú platnosť. Svojou povahou je vlastnícke právo stabilné a nemenné (existuje vo všetkých spoločenských systémoch) a bude existovať dovtedy, pokiaľ bude existovať ľudská spoločnosť. Je to prirodzené právo človeka, ktoré vyplýva z jeho miesta a postavenia v spoločnosti. Vlastnícke právo svojou povahou zabezpečuje spravodlivosť v spoločnosti a tvorí morálny základ každého právneho poriadku.

Samotná koncepcia vlastníctva ako absolútneho a zároveň subjektívneho práva s triádou vlastníckych práv (§ 123 OZ) je produktom francúzskej buržoáznej revolúcie. Tá pod vplyvom Code civil (pozri čl. 544 CC) ovplyvnila dikciu viacerých civilných kódexov [porovnaj čl. 5:1 ods. 2 BW, čl. 140 KC, čl. 947 QOZ, čl. 823 CCI, čl. 1305 PCC a čl. 384 CoC] a bola inšpiráciou aj pre znenie § 123 OZ. Rovnako chápe vlastníctvo aj čl. VIII.-1:202 DCFR. Podľa neho „vlastníctvo“ (*ownership*) je najúplnejšie právo, ktoré môže mať osoba, vlastník (*owner*) nad vecou (*property*), zahŕňajúce výlučné právo, ak je v súlade so zákonom, ktoré zabezpečuje vlastníčkovi právo vec užívať, požívať, zmeniť jej podstatu, zničiť, disponovať a opäť ju obnoviť. Nový český občiansky zákonník v čl. 1012 od uvedenej triády vlastníckych oprávnení upustil a ustanovuje iba, že „vlastník má právo so svojim vlastníctvom v medziach právneho poriadku ľubovoľne nakladať a iné osoby z toho vylúčiť“.

Náuka o výlučnom panstve nad vecou vychádza z toho, že vlastník má právo naložiť so svojou vecou podľa svojej ľubovôle a každého zo zásahov do nej vylúčiť. Táto myšlienka vychádza z rímskoprávneho poňatia vlastníctva (*dominium*), ktorú si v 19. storočí osvojila pandektná veda. Napr. B. Windscheid chápe vlastníctvo ako mocenské právo spojené s vôľou oprávneného subjektu (*Willensmacht*). Na druhej strane C. F. von Savigny pristupuje k vlastníctvu ako prejavu slobody jednotlivca nakladať svojou vecou podľa ľubovôle (*nach Belieben*). Tieto názorové prúdy zjednotilo znenie § 903 BGB: „Der Eigentümer einer Sache kann, soweit nicht das Gesetz oder Rechte Dritter entgegenstehen, mit der Sache nach Belieben verfahren und andere von jeder Einwirkung ausschließen“.

Rozvojom spoločnosti sa začal absolútny charakter práv vlastníka oslabovať. Už v rímskom práve vznikli určité obmedzenia, ktoré sa týkali napr. imisií, práva nadstavby, nakladania s otrokmi atď. Súčasné civilné kódexy formulujú rímskoprávny pojem vlastníctva opatrnejšie a zdôrazňujú jeho obmedzenia v právnom poriadku (porovnaj čl. 641 ZGB, § 5:13 PTK, čl. 602 ROZ). Podľa § 1012 COZ „vlastník má právo so svojim vlastníctvom v medziach právneho poriadku ľubovoľne nakladať a iné osoby z toho vylúčiť. Vlastníkovi sa zakazuje nad mieru primeranú pomerom závažne rušiť práva iných osôb, ako aj vykonávať takéto činy, ktorých hlavným účelom je iné osoby obťažovať alebo poškodiť.“

Novodobé ústavy poukazujú aj na sociálne funkcie vlastníctva a opierajú sa o tézu, že „vlastníctvo zaväzuje a jeho využívanie má slúžiť verejnému blahu“, ktorého autorom je nemecký právnik a štátnik K. Beyerle (porovnaj čl. 20 ods. 3 Ústavy SR). Tento fenomén sa vo Francúzsku označuje ako socializácia práva (*socialisation du droit*).

Občiansky zákonník v rubrike prvej hlavy svojej druhej časti používa výraz „vlastnícke právo“, avšak hneď v nasledujúcom § 123 OZ hovorí o predmete „vlastníctva“. Oba výrazy používa Občiansky zákonník synonymicky. Výnimku predstavuje len rakúsky ABGB, ktorý v § 353 a § 354 rozlišuje vlastníctvo v objektívnom zmysle, t. j. ako predmet vlastníctva, a vlastníctvo ako právo, t. j. právo vlastnícke. Väčšinou však, a to aj v rakúskom práve, je rozlišovanie pojmov vlastníctvo a vlastnícke právo len vecou štylistiky.

Možno súhlasiť s názorom, že vlastníctvo a rovnako tak aj vlastnícke právo môžu byť v určitom kontexte druhým pojmom nenahraditeľné a že z určitých hľadísk nemožno tieto pojmy zamieňať. Kým pod vlastníckym právom treba rozumieť subjektívne právo vlastníka (pozri § 123 OZ), vlastníctvom je predmet tohto práva. Predmetom vlastníckeho práva sú predovšetkým hmotné predmety (*res corporales*), ktoré sú spôsobilým predmetom držby. Občiansky zákonník nazýva hmotný predmet ako „vec“ (§ 118 ods. 1 OZ). Právny poriadok SR však v súčasnosti definičné rozdiely medzi týmito pojmami nepozná a najmä z tohto dôvodu budeme oba výrazy často používať v rovnakom zmysle.

Vlastnícké právo v zmysle subjektívneho práva osoby, ktorá vykonáva panstvo nad vecou, sa od iných subjektívnych práv odlišuje tým, že má absolútny charakter. Pôsobí teda *erga omnes* voči každému (na rozdiel od záväzkového práva, ktoré má relatívny charakter, pretože je vždy právnym vzťahom medzi dvoma alebo viacerými osobami). Vlastnícké právo patrí každému bez rozdielu (porovnaj § 124 OZ) a jeho vznik a trvanie je podmienené právnou subjektivitou osoby, ktorá toto právo nadobúda alebo vykonáva. Na rozdiel od relatívnych práv sa ochrana vlastníckeho práva zabezpečuje takpovediac priamo zákonom (§ 126 a nasl. OZ). Ďalšou charakteristikou vlastníckeho práva je jeho nepremlčateľnosť, a to bez ohľadu na to, či vlastníč vec užíva alebo či táto ušla z jeho dosahu (§ 100 ods. 2 prvá veta OZ, čl. 2227 CC, § 1459 ABGB). Napokon sa vlastnícké právo prejavuje svojou elasticitou, ktorá okrem iného znamená, že vlastníč môže byť zbavený svojho subjektívneho práva aj proti svojej vôli (porovnaj § 128 ods. 2 OZ, ak ide o vyvlastnenie).

Vlastnícké právo je potrebné odlišiť od iných inštitútov súkromného práva. V prvom rade je potrebné vlastníctvo ako abstraktné právo odlišiť od držby (§ 129 OZ), ktorá predstavuje faktické (nie právne) panstvo nad vecou; napriek tomuto rozdielu poskytuje Občiansky zákonník držbe rovnakú ochranu ako vlastníctvu (§ 126 ods. 2 OZ). Ďalej vlastníctvo ako plné právo sa odlišuje od obmedzených vecných práv, ktoré za určitých podmienok môžu slúžiť na zabezpečenie záväzku (napr. záložné právo). Nakoniec sa vlastníctvo ako absolútne a vecné právo odlišuje od relatívnych a osobných právnych vzťahov záväzkového práva. Naposledy uvedené odlišenie nie je vždy zreteľné. Napr. vo vnútornom vzťahu medzi predávajúcim a kupujúcim sú v prípade kúpnej zmluvy jednotlivé právne vzťahy nezávislé od toho, či bola vec odovzdaná do vlastníctva, alebo nie. Nárok na odovzdanie kupovanej veci do vlastníctva vzniká síce uzatvretím kúpnej zmluvy, ale vlastníctvo sa spravidla nadobúda až jej odovzdaním kupujúcemu (§ 133 ods. 1 OZ). To sa týka aj prechodu nebezpečenstva náhodnej škody na kupujúceho (§ 590 OZ). V niektorých právnych poriadkoch dokonca existujú zmiešané inštitúty zahŕňajúce prvky záväzkového a vecného práva. Ich najznámejším reprezentantom je *trust* anglického práva, ktorý poznajú aj niektoré kontinentálne právne poriadky.

Obsahom vlastníckeho práva je *neobmedzené panstvo nad vecou*. Vlastnícké právo ako absolútne právo pôsobí voči všetkým subjektom (*erga omnes*), ktoré sú všeobecne zaviazané nerobiť nič, čo by oprávnený subjekt (vlastníka) rušilo pri výkone jeho vlastníckeho práva. Z absolútneho charakteru vlastníckeho práva vyplýva, že každý vlastníč veci môže s vecou nakladať akýmkoľvek spôsobom podľa svojej ľubovôle, pokiaľ mu to zákon výslovne nezakazuje, a všetky ostatné tretie osoby nemôžu s vecou nakladať vôbec, ak im to naopak zákon výslovne nedovoľuje, ak sú pritom splnené presne stanovené zákonné podmienky (pozri výklad pri § 128 OZ).

Vlastnícké právo je vo svojej podstate neobmedzené (všetky ostatné vecné práva označuje Občiansky zákonník ako obmedzené vecné práva). To platí predovšetkým pre časové vymedzenie vlastníckeho práva, ktoré je nepremlčateľné (porovnaj § 100 ods. 2 prvú vetu OZ). Pravda, obmedzením je tu pôsobenie vydržania vlastníckeho práva podľa § 134 OZ alebo dispozícia s predmetom vlastníckeho práva na základe právneho dôvodu uvedeného v § 132 OZ. Samotný predmet vlastníckeho práva (vlastníctvo) však môže byť obmedzený priestorom, ktorý vyplňa (napr. v prípade pozemkov je to priestor pod zemským povrchom a nad ním; to platí od čias rímskeho práva (Ulpianus D. 8, 4, 13, 1). Obmedzenia vlastníckeho práva môžu byť dané právnym poriadkom (§ 128 OZ). Na druhej strane ani vlastníč nesmie zneužiť svoje právo na škodu všeobecného záujmu.

Napriek tomu, že Občiansky zákonník tak nerobí, možno vlastnícké právo vymedziť jednak v objektívnom a jednak v subjektívnom zmysle. Vymedzenie vlastníckeho práva v objektívnom zmysle znamená priradenie predmetu vlastníckeho práva k subjektu súkromného práva. Podľa § 353 rakúskeho ABGB je vlastníctvom „všetko, čo niekomu patrí, všetky jeho hmotné a nehmotné veci“.

Z hľadiska aplikácie § 123 OZ má význam najmä subjektívne vlastnícké právo ako určité oprávnenie subjektu, ktorému svedčí vlastnícké právo disponovať subjektívnymi právami uvedenými v § 123 OZ. Vlastnícké právo v subjektívnom zmysle vymedzuje aj Ústava SR, ktorá v čl. 20 ods. 1 ustanovuje, že každý má právo vlastníť majetok.

3. Subjekt vlastníckeho práva. Právny vzťah vlastníctva sa viaže k veciam (§ 118 OZ), ktoré vlastnícky patria určitým subjektom. Subjektom vlastníckeho práva je konkrétny vlastníč. Subjektom vlastníckeho práva môže byť každý, kto má spôsobilosť na práva (porovnaj § 7 a § 18 OZ). Môžu

to byť všetky subjekty uvedené v druhej hlave prvej časti Občianskeho zákonníka (napísané „Účastníci občianskoprávných vzťahov“). Vlastníkom je osoba, ktorá vykonáva neobmedzené vecné právo nad vecou. Smernica Rady 93/7/EHS z 15. 3. 1993 o navrátení predmetov kultúrnej hodnoty nezákonne vyvezených z územia členského štátu definuje v čl. 1 bod 6 vlastníka takto: „Vlastník je osoba fyzicky vykonávajúca faktickú moc nad predmetom kultúrnej hodnoty pre seba samu“.

III. Článok 20 Ústavy SR nevyhlasuje za základné ľudské právo vlastníctvo samotné, ale právo byť vlastníkom, t. j. právo nadobúdať vlastníctvo. Vzťahuje sa na štátnych občanov SR, cudzincov, právnické osoby slovenské aj zahraničné, ako aj na štát. Výklad tohto ustanovenia však neznamená, že každý má právo vlastníť akýkoľvek majetok. Uvedené ustanovenie Ústavy SR treba vykladať tak, že každý má právo vlastníť majetok, ktorý ústavou alebo zákonom SR nie je z tohto vlastníctva vylúčený (*Na ÚS SR z 3. 4. 1996, sp. zn. PL. ÚS 38/1995*).

Pokiaľ ide o fyzické osoby, spôsobilosť vlastníť nie je obmedzená vekom ani iným spôsobom. Spôsobilosť fyzickej osoby byť vlastníkom je v našom právnom poriadku obmedzená len výnimočne (§ 125 ods. 2 OZ). Ako vlastník vystupuje i právnická osoba vo vzťahu k veciam, ktoré pri jej zriadení vložili zakladatelia a ktoré právnická osoba nadobudla počas svojho trvania.

Ako vlastník môže vystupovať i štát, obec a vyšší územný celok. Táto úprava začala platiť od r. 1991. V rokoch 1950 až 1990 nemohli byť obce subjektmi vlastníckeho práva.

III. Po 1. 1. 1950 obce už žiadny majetok nadobudnúť nemohli, a to ani v prípade, že k už skôr uzavretej nadobúdacej zmluve nebola potrebná intabulácia (*Uz NS ČR z 20. 2. 2003, sp. zn. 28 Cdo 233/2003*).

Spôsob nakladania s vecami, ktoré sú vo vlastníctve štátu, obce a vyššieho územného celku, upravujú osobitné právne predpisy (pozri napr. zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov, zákon č. 446/2001 Z. z. o majetku vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov).

Od štátu ako vlastníka je potrebné odlišiť subjekt, ktorý vykonáva správu majetku štátu na základe osobitného zákona.

III. *Správa majetku štátu* - Vzhľadom na to, že štátny podnik iba hospodári s vecami v štátnom vlastníctve (sám nie je a nemôže byť subjektom vlastníckeho práva), ide v prípade majetkových práv štátneho podniku o záväzky v prospech tretieho (*obligationes in favorem tertii*), pričom oprávnenie štátu ako subjektu, v prospech ktorého sa uzaviera záväzok, nevzniká na základe jeho súhlasu, ale zo zákona. Poradie aktívne solidárnych veriteľov v posudzovanom prípade nie je dané právom predstihu, ale zákonom, t. j. prvým veriteľom je štátny podnik a až druhým v poradí je štát. Zánikom podniku likvidáciou preto zaniká iba subjekt majetkového práva (záväzku v prospech tretieho), nezaniká však subjekt vlastníctva. Dochádza preto k univerzálnej sukcesii štátu, pričom nový subjekt hospodárenia je určený následnosťou vymedzenou príslušným zákonom (*SbUS zv. 5, č. 14 - Na ÚS ČR z 22. 2. 1996, sp. zn. III. ÚS 85/1995*).

III. *Určenie vlastníctva štátu* - Štátny podnik nemôže mať naliehavý právny záujem na určení, že štát je vlastníkom sporných vecí [§ 80 písm. c) OSP]; môže sa len domáhať, že má k týmto veciam právo hospodárenia (*R 62/2004*).

III. *Subjekt práva hospodárenia* - Právo hospodárenia s majetkom štátu spočíva v práve subjektu, ktorému prislúcha právo hospodárenia, vykonávať za štát ako priameho vlastníka majetku jeho vlastníckeho práva, za určitých štátom (vlastníkom) vopred určených podmienok. Uvedené právo v sebe zahŕňa tak oprávnenie vec držať, užívať ju, nakladať s ňou, ako aj rad povinností smerujúcich na zachovanie, účelné využívanie a ochranu takejto veci, vrátane uplatňovania a hájenia tohto práva (aj primárneho vlastníckeho práva štátu) v konaní pred súdmi a inými orgánmi (*Ro NS ČR z 27. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 23/2002*).

III. *Predmet privatizácie* - Predmetom privatizácie majetku štátu v tzv. veľkej privatizácii (zákon č. 92/1991 Zb. v znení neskorších predpisov) mohol byť len majetok štátu (národného majetku), ku ktorému mal privatizovaný štátny podnik právo hospodárenia; predmetom privatizácie nemohol byť majetok štátu, ktorý bol uskladený v privatizovanom štátnom podniku na základe skladovacej zmluvy ako majetok v hospodárení štátneho podniku (*Ro NS ČR z 15. 5. 2001, sp. zn. 29 Cdo 1295/2000*).

III. *Zmena správy národného majetku* - Zmena správy národného majetku z trvalého na dočasný nemá vplyv na zmenu vlastníctva štátu (*Uz NS ČR z 28. 6. 2001, sp. zn. 28 Cdo 1020/2001*).

III. *Komunálny podnik* - Komunálne podniky zriadené podľa zákona č. 199/1948 Zb. neboli subjektmi vlastníckeho práva (*Ro NS ČR z 30. 5. 2000, sp. zn. 33 Cdo 409/1999*).

Pokiaľ ide o spôsobilosť vlastníka na právne úkony (spôsobilosť právne disponovať s predmetom vlastníctva), platia všeobecné ustanovenia (§ 8 a nasl. a § 20 OZ).

Právny poriadok popri pojme „vlastník“ používa príbuzný pojem „majiteľ“. Pojem „majiteľ“ sa používa najmä v súvislosti s nehmotnými statkami, ako sú napr. cenné papiere (akcie), obchodný podiel a podnik. Toto pojmové rozlíšenie je dané koncepciou Občianskeho zákonníka, ktorý síce umožňuje, aby predmetom občianskoprávných vzťahov všeobecne, a držby zvlášť, mohli byť popri veciach i práva (iné majetkové hodnoty), ale predmetom vlastníckeho práva môžu byť iba veci v právnom zmysle (pozri výklad k § 118 OZ). Ako však správne poznamenal Ústavný súd SR, medzi

pojмами „vlastník“ a „vlastníctvo“ na jednej strane a pojмами „majiteľ“ a „majiteľstvo“ nie je žiadny obsahový rozdiel (pozri Na ÚS SR z 3. 4. 1996, sp. zn. PL. ÚS 38/1995; ZbUS 4/1996).

4. Predmet vlastníckeho práva. Oprávnenia vlastníka sa podľa § 123 OZ upínajú k predmetu vlastníckeho práva. Občiansky zákonník predmet tohto práva nevy vymedzuje. Problém spočíva v teoretickom spore, či môžu byť predmetom vlastníckeho práva iba tzv. hmotné veci (veci v právnom zmysle), alebo aj tzv. nehmotné veci, ako sú práva a iné majetkové hodnoty (porovnaj § 118 OZ).

Vo vlastníctve podľa Občianskeho zákonníka môžu byť predovšetkým veci v právnom zmysle (§ 118 OZ), a to konkrétne hmotné veci (*res corporales*). Občianske právo vychádza z užšej koncepcie predmetu vlastníckeho práva, čo zodpovedá poňatiu nemeckého práva. Naproti tomu francúzske právo pozná okrem pojmu majetok (*bien*) aj vlastníctvo k pohľadávke (*propriété de créances*). Z tzv. širšej koncepcie vlastníckeho práva vychádza napr. nový český občiansky zákonník (§ 1011 COZ: „Všetko, čo niekomu patrí, všetky jeho veci hmotné i nehmotné, je jeho vlastníctvom.“). Ešte širšie vymedzenie vlastníctva má holandské právo, ktorý používa pojem majetkové dobro (*goed, bien*). Aj anglický termín „*property*“ ide nad rámec vymedzenia predmetu vlastníctva v našom ponímaní. *Property right* znamená subjektívne právo vlastníka. Pojem „vlastníctvo“ sa v súčasných ústavách takisto vymedzuje širšie ako vlastníctvo vecí, ale zahŕňa každý majetkový stav fyzickej alebo právnickej osoby. Pravda, duševné vlastníctvo ako osobitný predmet občianskoprávných vzťahov (pozri § 1 ods. 3 OZ) podlieha, napriek svojmu názvu, vlastným pravidlám.

Vlastnícke právo možno vymedziť pozitívnym alebo negatívnym výpočtom vecí, ktoré môžu byť jeho predmetom, resp. ktoré nemôžu byť jeho predmetom. Občiansky zákonník nerobí jedno ani druhé. Iba vo všeobecnosti určuje, že predmetom vlastníctva môžu byť aj byty a nebytové priestory a osobitný zákon môže určiť, ktoré veci môžu byť vo výhradnom vlastníctve štátu (porovnaj § 125 OZ a čl. 4 Ústavy SR). Je to pozostatok koncepcie, ktorá diferencovala predmet vlastníctva podľa subjektov vlastníckeho práva (socialistické štátne, osobné a súkromné vlastníctvo). Väčšina súčasných právnych úprav zakotvuje zásadu, že predmetom vlastníctva môže byť všetko, čo nie je v zákone menovite vylúčené zo spoločenského obehu (porovnaj napr. čl. 929 ZGB a čl. 1343 CCI).

V posledných desaťročiach došlo k zmenám v chápaní vecí ako predmetov vlastníctva. Hospodársky význam niektorých predmetov neúmerne narástol a súkromné právo ich uznalo za takýto predmet. Medzi také patria napr. patenty, know how alebo počítačový program. Medzitým sa diskutuje, či za také predmety možno považovať napr. osobné údaje, gény, časti ľudského tela, obchodné tajomstvo, domény na internete alebo emisie skleníkových plynov (pozri smernicu EP a Rady 2003/87/ES z 13. 10. 2003 o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v spoločensťve).

Za predmet vlastníctva nepovažuje Občiansky zákonník práva (napr. pohľadávky) ani iné majetkové hodnoty, ktoré sa však paradoxne považujú podľa § 118 OZ spolu s vecami za predmety občianskoprávných vzťahov (§ 118 OZ). Vo vzťahu k „právam a iným majetkovým hodnotám“ by sa malo skôr hovoriť o ich majiteľstve. Medzi vlastníctvom a majiteľstvom však nie je žiadny zásadný rozdiel. Napriek uvedenému je z terminologického hľadiska správne hovoriť o vlastníctve vo vzťahu k hmotným veciam a majiteľstve, ak ide o nehmotné statky (napr. akcia, obchodný podiel, patent a pod.).

☞ Ústavný súd nenašiel dôvod, aby sa odchyľil od svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej sa právo vlastníť majetok podľa čl. 11 ods. 1 Listiny vzťahuje iba na už nadobudnuté, existujúce vlastníctvo, a nie iba na tvrdený nárok naň (porovnaj napr. nález sp. zn. I. ÚS 115/1994, Ústavný súd ČR: Sbíрка nálezů a usnesení zv. 3. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 295) (*SbUS zv. 9, č. 138 - Na ÚS ČR z 11. 11. 1997, sp. zn. I. ÚS 299/1096*).

Predmetom vlastníctva môže byť všetko, čo prislúcha vlastníkovi a k čomu môže vlastník vykonávať subjektívne práva uvedené v § 123 OZ. Podobný vecnoprávny rozmer ako vlastníctvo má i držba (§ 129 OZ). V porovnaní s držbou ako faktickým právnym stavom však vystupujú do popredia dve základné odlišnosti. Predmetom držby môžu byť nielen veci, ako je to v prípade vlastníctva, ale podľa výslovnnej úpravy § 129 ods. 2 OZ aj práva. Ďalší zásadný rozdiel medzi nimi spočíva v tom, že držiteľ má podobné vecnoprávne oprávnenia ako vlastník, avšak na rozdiel od neho nemôže právne disponovať s predmetom držby, pretože by porušil zásadu *nemo plus iuris ad alium transfere potest, quam ipse habet* (nikto nemôže previesť na druhého viac práv, ako sám má).

Predmetom vlastníctva môžu byť predovšetkým hmotné veci, ktoré prislúchajú konkrétnemu vlastníkovi, ktorý je spôsobilý vykonávať nad nimi subjektívne vlastnícke práva uvedené v § 123 OZ, a to predovšetkým právo držby. Z prirodzenej povahy veci vyplýva, že predmetom vlastníckeho práva nemôžu byť veci, ktoré nie sú ovládateľné v priestore ani v čase, a nemožno ich teda uchopiť v súlade s § 129 ods. 1 OZ do držby ani priamo (vzduch, voľne tečúca dažďová voda alebo voda v rieke), ani sprostredkovane (napr. značkovaním). Predmetom vlastníctva nie sú preto ani nikomu nepatria-ce veci (*res nullius*). Medzi také veci možno zaradiť aj voľne žijúce zvieratá do momentu ich prisvo-jenia (okupácie) alebo ulovenia. Ak by osobitný zákon (napr. zákon o poľovníctve) ustanovil inak, porušil by základné princípy súkromného práva.

Predmetom vlastníctva je vec ako taká spolu s jej súčasťami. Pretože súčasť a hlavná vec tvoria jednotný predmet vlastníctva (§ 120 OZ), všetky vecnoprávne oprávnenia vo vzťahu k súčasťi vyko-náva vlastník hlavnej veci. Očividnú výnimku v našom právnom poriadku predstavujú v tomto sme-re pozemky a stavby, pretože tu Občiansky zákonník v rozpore s tradíciou kontinentálneho práva dovoľuje existenciu oddeleného právneho režimu pre stavby a pozemky (neplatí tu rímskoprávna zásada *superficies solo cedit*). Osobitne citlivo treba otázku predmetu vlastníctva riešiť v prípade spo-jenia viacerých vecí, ktoré majú charakter stavieb, ktoré na seba funkčne nadväzujú a vzájomne sa podmieňujú.

III. Vodovod v zmysle zákona o vodovodoch a kanalizáciách predstavuje hromadnú vec skladajúcu sa z vodovodného radu a vodárenských objektov; zákon zjavne predpokladá, že ich vlastníckmi môžu byť odlišné subjekty, lebo rozlišuje vlastníka vodovodného a vlastníka vodárenských objektov.

Ak zákon osobitne počíta s tým, že vlastníckmi vodovodného radu a vodárenských objektov môžu byť odlišné subjekty, vyplýva z toho záver, že vodovodný rad je samostatnou stavbou v zmysle občianskeho práva a samostatnými stavba-mi sú aj vodárenské objekty. Preto samotná okolnosť, že na vodovodný rad sú pripojené vodárenské objekty, nerobí z týchto vecí jedinú vec v právnom režime hlavnej veci a jej súčasťi potiaľ, že vodovodný rad by predstavoval hlavnú vec a vodárenské objekty zase jeho súčasť bez ohľadu na funkčnú prepojenosť (*Ro NS ČR z 10. 12. 2009, sp. zn. 22 Cdo 944/2007*).

Na rozdiel od súčasťi veci môže byť samostatným predmetom vlastníctva príslušenstvo veci (§ 121 OZ), ako aj plody po ich oddelení od hlavnej veci (§ 135a OZ).

III. V prípade, že je novovytvorená samostatná vec, nestačí k tomu, aby sa stala príslušenstvom inej (hlavnej) veci, iba to, že je s ňou trvalo užívaná, ale je potrebné, aby už od svojho vzniku patrila vlastníkovi hlavnej veci. To, že je vec užíva-ná s inou vecou a dokonca je na to určená jej vlastníkom, ešte neznamená, že sa stáva príslušenstvom, ak nie je vlastník oboch vecí totožný. Ak ide o vec v podielovom spoluvlastníctve, musí byť totožný okruh spoluvlastníkov. Inak by totiž skutočnosť, že ide o príslušenstvo, úplne stratila zmysel (v prípade, že by spoluvlastníci „hlavnej“ veci uviedli, že ju pre-vádzajú „s príslušenstvom“, nemohlo by to mať za následok prevod vlastníctva k „príslušenstvu“, ak by bol okruh jeho spoluvlastníkov iný).

Inak povedané, okolnosť, že vec je trvale užívaná spolu s inou vecou a slúži k jej lepšiemu využitiu, nemôže mať vplyv na vlastnícke právo k tejto veci, a to ani za predpokladu, že by v prípade, že by tieto veci patrili tomu istému vlastníkovi, išlo o hlavnú vec a príslušenstvo. To platí aj vtedy, ak ju zhotoviteľ veci budoval v úmysle užívať ju spoločne s inou vecou, ktorej (výlučným) vlastníkom však nebol (resp. ak bol okruh spoluvlastníkov oboch vecí iný). O tom, kto je vlastníkom novozhotovenej veci, tak nerozhoduje jej užívanie s inou vecou, ale spôsob jej vzniku; jej určenie ako príslušenstvo inej veci je už druhotné.

V konaní o určenie spoluvlastníckeho práva viacerých žalobcov k veci koná každý zo žalujúcich sám za seba (§ 91 ods. 1 OSP) a ide tak o samostatné spoločenstvo (*Ro NS ČR z 3. 5. 2011, sp. zn. 22 Cdo 2106/2009*).

Pokiaľ niektoré osobitné právne predpisy vymedzujú predmet vlastníctva, potom je potrebné vy-kladať tieto pojmy jednotne pre celý právny poriadok.

III. Pokiaľ zákon o rybárstve hovorí o „vlastníctve rybníka“, je potrebné tento pojem pre oblasť súkromného práva vyló-žiť vždy v súvislosti s tým, ako ho používa zákon, a zväziť, či má na mysli všetkých vlastníkov vecí tvoriacich rybník ale-bo či upravuje prípad, keď je tu len jediný vlastník týchto vecí, či mu ide o iný zmysel. To isté primerane platí o prípa-doch, v ktorých vodný zákon hovorí o vlastníctve k vodnému dielu (*Ro NS ČR z 5. 2. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1097/2003*).

Niektoré veci nemôžu byť predmetom vlastníctva vôbec a niektoré môžu byť takým predmetom iba vo vzťahu k určitým subjektom. Predmetom vlastníctva nemôžu byť predovšetkým veci vylúčené z právneho obehu (pozri výklad pri § 118 OZ). Podľa § 125 ods. 2 OZ môže osobitný zákon ustanoviť, ktoré veci môžu byť iba vlastníctvom štátu alebo určených právnických osôb.

V súlade so súdnou praxou nemôže byť predmetom vlastníctva napr. zdravotnícka dokumentá-cia, ktorá predstavuje súhrn informácií a údajov týkajúcich sa zdravotného stavu pacienta. Zákon pritom odlišuje od samotného obsahu týchto informácií ich hmotný nosič, t. j. médium, na ktorom sú uložené údaje; právo pacienta na prístup k zdravotnej dokumentácii pozostáva z práva požadovať informácie, nazerať do dokumentácie a robiť si z nej kópie a vzťahuje sa tak na informácie, ktoré

tvoria obsah zdravotnej dokumentácie, nie na ich záznamové nosiče. Nejde pritom o vlastnícke právo pacienta, lebo samotná informácia o zdravotnom stave môže byť síce predmetom právnych vzťahov podľa predpisov upravujúcich nakladanie s ňou, avšak nie je predmetom vlastníckeho práva, ktorému by bola poskytovaná ochrana formou vindikačnej žaloby. Otázka vlastníckeho práva k nosiču je potom druhoradá, lebo záznamový nosič je sám osebe iba prostriedkom na úschovu údajov.

☒ Pokiaľ by zdravotnícke zariadenie pri vedení zdravotnej dokumentácie nedodržalo pravidlá predpísané právnymi predpismi, porušovalo by tým uvedené predpisy, podľa ktorých možno požadovať nápravu, nemožno však vyvodiť, že by sa vedením zdravotnej dokumentácie zasahovalo nezákonne do vlastníckeho práva a že by vo vzťahu k nemu bolo z tohto dôvodu možné úspešne použiť vlastnícku žalobu podľa § 126 OZ (*Ro NS ČR z 30. 8. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3562/2009*).

5. Druhy vlastníctva. Právna úprava vlastníckeho práva je v Občianskom zákonníku veľmi stručná. Občiansky zákonník nerozlišuje medzi jednotlivými druhmi vlastníctva. Za osobitný druh vlastníctva považuje iba spoluvlastníctvo (druhá hlava druhej časti), ktoré bolo známe už rímskemu právu (*communio*). Podielové spoluvlastníctvo mohlo vzniknúť v prípade vzniku spoločnosti civilného práva (*societas*) alebo v dôsledku spojenia alebo zmiešania vecí. Každý zo spoluvlastníkov mohol kedykoľvek žiadať o jeho rozdelenie prostredníctvom osobitnej žaloby (*actio communi dividundo*).

Podľa súčasnej doktríny možno rozlišovať medzi týmito druhmi vlastníctva:

- a) všeobecné (individuálne) vlastníctvo,
- b) spoluvlastníctvo,
- c) spoločné vlastníctvo,
- d) delené vlastníctvo,
- e) vlastníctvo k bytom a nebytovým priestorom a
- f) výhradné vlastníctvo.

Ad a) Subjektom všeobecného vlastníctva je iba jedna osoba (fyzická alebo právnická osoba alebo štát). Znamená to, že vec patrí jedinému subjektu. Individuálne vlastníctvo je v právnom poriadku pravidlom. To znamená, že ak zákon hovorí všeobecne o vlastníkovi, má na mysli individuálneho vlastníka.

Ad b) *Spoluvlastníctvo* je upravené v druhej časti druhej hlavy Občianskeho zákonníka. Podľa § 136 ods. 2 OZ je spoluvlastníctvo podielové alebo bezpodielové.

Podielové spoluvlastníctvo znamená, že viac osôb vlastní v tom istom čase vec spoločne. Každému zo spoluvlastníkov prislúcha ideálny podiel na veci. To znamená, že nie je spoluvlastníctvo ku konkrétnej časti veci. O svojom podiele rozhoduje každý zo spoluvlastníkov samostatne. Správa a užívanie spoločnej veci prislúcha všetkým spoluvlastníkom spoločne (pozri § 139 OZ).

Bezpodielové spoluvlastníctvo považuje síce Občiansky zákonník za druh spoluvlastníctva, skôr však ide o spoločné vlastníctvo, pretože celá vec bez určenia podielov prislúcha každému z manželov v celosti. S predmetom tohto spoluvlastníctva môžu manželia nakladať v zásade len spoločne.

Ad c) *Spoločné vlastníctvo* slovenské právo výslovne neupravuje. O spoločné vlastníctvo ide vtedy, ak tá istá vec patrí viacerým osobám spoločne, pričom každému z nich prislúcha celá vec ako taká, rovnako ako v prípade bezpodielového spoluvlastníctva (to platí napr. v prípade spoločného vlastníctva rybníka ako vodnej plochy). Vlastnícke právo spoločných vlastníkov je obmedzené v tom, že s vecou môžu nakladať iba spoločne. Spoločné vlastníctvo prichádza do úvahy v prípade spoločného dedenia, verejnej obchodnej spoločnosti (§ 76 a nasl. OBZ), príp. pri spoločnosti občianskeho práva (takouto formou je u nás združenie podľa § 829 OZ). Vzhľadom na to, že Občiansky zákonník pozná len podielové spoluvlastníctvo, aplikuje sa toto spoluvlastníctvo aj na dedičov a účastníkov združenia.

☒ Ak je viac dedičov a pred skončením dedičského konania nakladali s vecou, ktorá je predmetom dedenia, a darovacia zmluva uzavrela iba sama pozostalá manželka, ide o právny úkon v rozpore s ustanovením § 123 OZ a v dôsledku toho je neplatný podľa § 39 OZ (*R 30/1993*).

Ad d) O delené vlastníctvo ide vtedy, ak vlastníkovi patrí iba podstata veci, ale užívacie právo patrí trvalo alebo na veľmi dlhú dobu inému subjektu. Do r. 1950 bol na Slovensku takým vlastníctvom tzv. dedičný nájom, právo nadstavby a právo pivnice. Vo všetkých týchto prípadoch ide o inštitúty, ktoré možno v terajšom práve zahrnúť medzi vecné práva k cudzej veci alebo presnejšie medzi vecné bremená (porovnaj § 151n OZ).

Dedičný nájom (*emphyteusis*) je vecným právom patriacim určitej osobe na cudzom pozemku (z hľadiska platného práva ide vlastne o nájom na 99 rokov). Tento inštitút vznikol v rímskom práve a v niektorých štátoch ho upravuje občiansky zákonník (čl. 1 195 až čl. 1 211 QOZ, čl. 957 až čl. 977 CCI).

Právo stavby je vecným právom, keď právo zriadiť stavbu patrí inej osobe, ako je vlastník pozemku. Vzhľadom na to, že Občiansky zákonník zrušil zásadu *superficies solo cedit* (§ 120 ods. 2 OZ), je inštitút práva stavby neaktuálny. To znamená, že platný Občiansky zákonník nielenže toleruje, aby mohla stavbu na pozemku zriadiť iná osoba, než je jeho vlastník, ale túto nezmyselnú právnu konštrukciu priamo odporuje.

Deleným právom je i právo pivnice ako vecné právo zriadené na cudzom pozemku (presnejšie pod povrchom pozemku). Podľa súčasného právneho stavu možno právo pivnice zaradiť medzi vecné bremená, ktoré zaťažujú vlastníka pozemku, na ktorom bola zriadená pivnica patriaca inej osobe, než je vlastník pozemku.

Ad e) Vlastníctvo k bytovom a nebytovým priestorom upravuje osobitný zákon (§ 125 ods. 1 OZ).

Ad f) Výhradné vlastníctvo znamená, že určité veci môžu byť iba vo vlastníctve štátu alebo určených právnických osôb (§ 125 ods. 2 OZ).

Okrem uvedeného rozlišovania poznáme aj:

- plnohodnotné vlastníctvo a
- podmienené vlastníctvo.

Plnohodnotné vlastníctvo je také vlastníctvo, ktoré nie je časovo obmedzené ani podmienené. Podmienené vlastníctvo sa označuje tiež ako tzv. fiduciárne vlastníctvo. Vyskytuje sa v prípade zabezpečovacieho prevodu vlastníckeho práva, keď fiduciár ako osoba, ktorej bolo postúpené vlastníctvo inej osoby (fiducianta), vykonáva oprávnenia vlastníka veci iba dočasne (§ 553 ods. 1 OZ).

III. Ak podľa vôle zmluvných strán účelom prevodu vlastníckeho práva žalobcu k nehnuteľnostiam na veriteľa zo zmluvy o pôžičke bolo zabezpečenie pohľadávky zo zmluvy o pôžičke s tým, že po splatení pôžičky kupujúci prevedie vlastnícke právo k nehnuteľnostiam späť na žalobkyňu, nejde o kúpnu zmluvu v zmysle § 588 OZ, ale o dojednanie zodpovedajúce zabezpečovaciemu prevodu vlastníckeho práva, ktorému chýba obligatórna písomná forma vyžadovaná § 553 OZ (☞ v SR § 553a ods. 1 OZ); navyše ide o dojednanie, ktoré bolo dohodnuté ako fiduciárny prevod práva a ktoré neobsahuje dohodu o tom, ako sa zmluvné strany vysporiadajú v prípade, že žalobkyňa zabezpečenú pohľadávku z pôžičky veriteľovi riadne a včas neuhradí. Kúpna zmluva je z týchto dôvodov absolútne neplatným právnym úkonom v zmysle § 39 OZ (Ro NS ČR z 27. 10. 2010, sp. zn. 33 Cdo 4246/2008).

6. Obsah vlastníckeho práva. Občiansky zákonník v ustanovení § 123 vymedzuje obsah vlastníckeho práva pozitívne, t. j. z hľadiska jednotlivých oprávnení vlastníka. Ide vlastne o prevzatie triády oprávnení, ktorá bola známa už v rímskom práve (*uti, frui, consumere*), ktorá podľa náuky pandektistov celkom vyčerpáva obsah vlastníckeho práva (📖 Jhering von, R.: *Der Besitzwille: Zugleich eine Kritik der herrschenden juristischen Methode*. Jena: Gustav Fischer, 1889, s. 26). Držba ani právo vlastníka vylúčiť kohokoľvek zo zasahovania do predmetu vlastníckeho práva sa tu osobitne neuvádza, pretože tá vyplýva zo samotnej podstaty priameho panstva nad vecou, resp. z absolútnej povahy subjektívneho vlastníckeho práva.

Ustanovenie § 136 NOZ vymedzovalo obsah vlastníckeho práva na základe jeho vonkajších javových stránok, pričom zdôrazňovalo možnosť jeho svojpomocnej ochrany: „Vlastník smie s vecou, ak tým neruší právny poriadok a najmä, ak neukracuje práva iných osôb, voľne nakladať, vymáhať ju od každého, kto ju má vo svojej moci, a vzoprieť sa neoprávnenému zásahu“. Podobné vymedzenie obsahuje i § 107 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb.

Ustanovenie § 123 OZ sa obmedzuje pri vymedzení obsahu vlastníckeho práva na výpočet konkrétnych subjektívnych práv vlastníka. Podobné vymedzenie možno nájsť aj v iných právnych poriadkoch (porovnaj čl. 947 QOZ, čl. 348 CoC, čl. 5:22 PTK, § 903 BGB, čl. 209 ods. 2 GK, čl. 140 KC, čl. 641 ZGB a čl. 832 CCI). Navyše, tieto právne poriadky idú ďalej ako § 123 OZ, keď vymedzujú právnu pozíciu vlastníka aj z hľadiska exkluzivity (vylúčenie zásahov do práv vlastníka), príp. negatívne (právo zmeniť alebo zničiť predmet vlastníckeho práva) (čl. 903 BGB: „Vlastník veci môže, ak to nie je v rozpore so zákonom alebo právom tretej osoby, naložiť s vecou podľa ľubovôle a vylúčiť každého zo zásahov do nej.“).

Podľa ustanovenia § 123 OZ sú obsahom vlastníckeho práva tieto práva vlastníka:

- a) právo vec držať,
- b) právo vec užívať,
- c) právo požívať plody veci a jej úžitky a
- d) právo s vecou nakladať.

■ Vlastník je oprávnený predmet svojho vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a úžitky a nakladať s ním. Použitím technického prostriedku na zabránenie odjazdu dopravného prostriedku sa vlastníkovi proti jeho vôli znemožňuje užívanie jeho majetku (*Na ÚS SR z 26. 3. 1997, sp. zn. II. ÚS 8/97*).

■ Výkon vlastníckych práv teda znamená nielen majetok mať (vlastniť), ale s ním právne relevantným spôsobom nakladať na účel, pre ktorý bol nadobudnutý (*Na ÚS SR z 25. 5. 1999, sp. zn. PL. ÚS 37/97*).

Osobitným právom vlastníka je *právo na ochranu subjektívneho práva*, ktoré prislúcha vlastníkovi. To sa realizuje na základe svojpomoci alebo ochrany poskytovanej obcou a súdom (porovnaj § 4 až 6 OZ). Konkrétnou formou ochrany vlastníckeho práva sú vlastnícke žaloby uvedené v § 126 OZ.

Vymedzenie obsahu vlastníckeho práva je v európskom súkromnom práve širšie, ako ho chápe § 123 OZ. Podľa čl. VIII.-1:202 DCFR je vlastníctvo najkomplexnejšie právo osoby (vlastníka) vo vzťahu k predmetu vlastníckeho práva (*property*), vrátane výlučného práva k nemu, ak je to súlade s platnými právnymi predpismi alebo garantovaným právom predmet vlastníctva užívať, požívať, zmeniť, zničiť, disponovať a ho ochraňovať.

Medzi špecifické oprávnenia vlastníka patrí podľa DCFR právo vec nielen užívať (riadiť auto), ale ju nechať bez užívania. Vlastník sa môže slobodne rozhodnúť, či vec bude užívať sám, alebo ju prenechá do užívania inému (napr. tým, že vec dá do nájmu). Vlastník môže priamo ovplyvniť aj podstatu veci, a to tým, že ju zmení, upraví alebo zničí (napr. premaľuje motorové vozidlo, doplní časť odevu alebo vypije víno).

Vychádzajúc z exkluzívneho charakteru vlastníckeho práva, prislúchajú vlastníkovi špecifické prostriedky ochrany. Základným právom vlastníka je žiadať od kohokoľvek, aby sa obnovila držba, ak bola vec odňatá vlastníkovi. K tomu slúžia špecifické prostriedky ochrany vlastníckeho práva uvedené v čl. VIII.-6:101 DCFR (Protection of ownership), ktoré v sebe zahŕňajú aj právo na vylúčenie veci z dosahu veriteľov, ak sa vec stala súčasťou majetkovej podstaty nesolventného držiteľa (*right of separation*). DCFR popisuje túto situáciu v čl. VIII.-2:101 (Requirements for the transfer of ownership in general).

Z obsahu vlastníckeho práva vyplývajú pre vlastníka aj povinnosti, ktoré zákon výslovne neuvádza. Niektoré civilné kódexy však výslovne zakotvujú aj povinnosti vlastníka veci. Napr. podľa § 5:22 PTK je vlastník povinný znášať náklady súvisiace s vecou a škodu, ktorá sa prihodila na veci, ak jej náhradu nemožno žiadať od iného (ide o prevzatie známej zásady rímskeho práva *casum sentit dominus*). Podľa § 903 druhej vety BGB je vlastník zvieratá pri výkone svojho oprávnenia povinný dbať na právne predpisy upravujúce ochranu zvierat.

Povinnosti vlastníka sa v slovenskom práve týkajú predovšetkým vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, nie k hnutelným veciam, ktoré sa užívaním väčšinou spotrebujú, príp. majú krátku životnosť. Pokiaľ ide o charakter povinností vlastníka nehnuteľnosti, treba zdôrazniť, že tieto povinnosti nepredstavujú obmedzenie vlastníckeho práva, ale priamo vyplývajú z právnych predpisov. Vlastník nehnuteľnosti je napr. povinný:

- zdržať sa činností uvedených v § 127 ods. 1 OZ, aby nerušil iného vlastníka pri výkone jeho vlastníckeho práva,
- umožniť vstup na svoj pozemok za podmienok uvedených v § 127 ods. 3 OZ,
- udržiavať svoju stavbu v takom stave, aby zabránil vzniku škody na susednom pozemku; to sa týka aj porastov, ktoré sa nachádzajú na jeho pozemku (porovnaj § 417 OZ),
- udržiavať národnú kultúrnu pamiatku za účelom zachovania jej pôvodného stavu.

Vlastník pozemku nie je povinný pozemok oplotiť. Takúto povinnosť mu môže uložiť iba súd (porovnaj § 127 ods. 2 OZ).

7. Právo držať vec. Základným právom vlastníka je *právo vec držať* (*ius possidendi*) a nakladať s vecou ako s vlastnou, čo je nutným predpokladom pre uplatnenie ostatných oprávnení vlastníka (napr. na to, aby vlastník veci mohol vec užívať a brať z nej úžitky, musí ju mať predovšetkým v držbe).

Oprávnenie vlastníka držať vec zahŕňa v sebe dve stránky, a to faktickú a právnu. Faktická stránka držby spočíva v tom, že vlastník má vec vo svojej faktickej moci (môže s vecou kedykoľvek fyzicky disponovať). Dôležitejšia je však právna stránka držby, ktorá spočíva v tom, že vlastník si je vedomý toho, že ide o jeho vlastnú vec a že s touto vecou nakladá ako so svojou. Vlastníkovu oprávnenie vec držať nezaniká, ak sa dočasne vzdá práva držby a dočasne ju zverí inému do užívania, dá ju do úschovy alebo ju vypožičia. V takomto prípade dochádza k faktickému výkonu práva držby prostredníctvom iného subjektu. Len čo zanikne právny dôvod, pre ktorý má niekto inú vec u seba, obnovuje sa aj faktická stránka držby u vlastníka veci.

Faktická a právna stránka držby má význam aj pre *odlíšenie držby a detencie*, ak držbu veci vykonáva niekto iný než jej vlastník. Držanie veci môže totiž vykonávať aj niekto iný ako vlastník, pričom s touto vecou nakladá ako so svojou vlastnou. K oddeleniu držby od vlastníctva dochádza v prípade oprávnenej držby (pozri § 129 ods. 1 OZ). Zákon podľa vzťahu k predmetu vlastníctva rozoznáva držiteľa oprávneného a neoprávneného. Oprávnený držiteľ môže v dôsledku kvalifikovanej a dlhodobej držby nadobudnúť vlastnícke právo k veci vydržaním (§ 134 OZ).

V prípade detencie je naplnená len faktická stránka držby. Detentor nedrží vec ako vlastnú a nemá ani *animus domini*, t. j. vôľu držať vec pre seba, lebo si je vedomý, že vec z titulu vlastníctva patrí niekomu inému a držba veci je uňho časovo obmedzená. Právnym dôvodom detencie je spravidla zmluva, na základe ktorej bola detentorovi zverená vec na dočasné užívanie. Detentorom je napr. nájomca alebo vypožičiavateľ veci.

8. Právo vec užívať. Vzhľadom na to, že vlastníctvo je hlavnou právnou formou spotreby, patrí vlastníčkovi predovšetkým právo vec užívať (*ius utendi*). Vlastník môže vec užívať výlučne sám alebo prostredníctvom členov svojej rodiny a domácnosti (pozri § 115 OZ). Pravda, užívacie právo sa môže vykonávať aj na základe obligáčného vzťahu s vlastníkom (napr. v prípade nájmu) alebo na základe vecnoprávneho oprávnenia (právo zodpovedajúce vecnému bremenu užívania cudzej veci).

Užívaním veci je správanie, ktorým sa realizuje úžitková hodnota veci či už vo forme individuálnej alebo vo forme podnikateľskej spotreby. Toto užívanie musí byť vykonávané v súlade s právnymi predpismi, ktoré pre veci určitého druhu, povahy alebo vlastností predpisujú osobitné pravidlá užívania (napr. motorové vozidlá, zbrane a strelivo, jedy a žieraviny). Porušenie predpísaných pravidiel na užívanie určitých vecí znamená, že vlastník nevykonáva svoje oprávnenie užívať vec v súlade s právnymi predpismi.

Obsahová náplň užívacieho práva závisí od druhu a povahy veci, ktorá je predmetom užívania. Niektoré spotrebné predmety (napr. potraviny) sa výkonom užívacieho práva skonzumujú. Ak sa užívacie právo vykoná týmto spôsobom, vec zaniká, a teda zaniká aj vlastníctvo k nej. Veci dlhodobej spotreby sa užívaním iba opotrebovávajú, a preto ich možno užívať dlhší alebo kratší čas. Z tohto hľadiska možno veci rozlišovať na spotrebitel'né a nesporebitel'né veci.

Oprávnenie užívať vec však nemusí vlastník z rôznych dôvodov realizovať sám. Vlastník veci má právo prenechať užívanie veci inému. Toto sa uskutočňuje najmä prostredníctvom právnych úkonov, ktoré sú upravené v Občianskom zákonníku (napr. na základe zmluvy o výpožičke podľa § 659 OZ alebo zmluvy o nájme podľa § 663 OZ).

III. Ak žalobcoví nesvedčí žiadny právny titul na užívanie predmetných pozemkov (konkrétne ich osiatím a braním úžitkov z nich), nemožno od žalovaného spravodlivo žiadať, aby strpel také osiatie pozemkov, ktorých je vlastníkom alebo nájomcom a na ktorých sám mieni vykonávať poľnohospodársku alebo inú činnosť, žalobcom, ktorý sa na základe vlastnej vôle rozhodol bez existencie právneho vzťahu užívať cudzie pozemky vo svoj prospech, čo by podstatne obmedzilo výkon vlastníckeho a nájomného práva žalovaného. Konanie, ktorým žalovaný zničil repku, ktorá vzišla, nemožno potom chápať ako porušenie právnej povinnosti podľa § 420 OZ alebo ako postup odporujúci § 415 OZ, ale je potrebné ho považovať za výkon práva vlastníka a nájomcu užívať predmetné pozemky (*Uz NS ČR z 19. 3. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1652/2006*).

Vlastník v rámci svojho oprávnenia vec užívať môže vec, pokiaľ tomu nebráni zákon, ponechať nevyužitú, urobiť ju neupotrebitel'nou.

Ak je predmetom vlastníctva nehnuteľnosť (stavba, pozemok), môže byť jej užívanie obmedzené vecným bremenom, ktoré na nej viazne (pozri § 151n až § 151p OZ).

9. Právo požívať úžitky veci. Súčasťou užívacieho práva je právo vlastníka, aby vec požíval a bral z nej plody a úžitky (*ius fruendi*). Už v rímskom práve platila zásada, že užívanie veci nemôže

existovať bez požívania (*fructus sine usu esse non potest*). Kto má teda právo užívať vec, môže vec i upotrebiť.

Občiansky zákonník v § 123 uvádza plody (*fructus*) a úžitky (*ususfructus*) popri sebe (porovnaj tiež § 130 ods. 2, § 131 ods. 1 a § 151d ods. 2 OZ). Napriek tomu, že tieto pojmy sa navzájom prekrývajú, sú predsa medzi nimi niektoré rozdiely. Predovšetkým majú úžitky širší význam ako plody. *Úžitkami sú všetky hospodárske výhody, ktoré sa týkajú predmetu vlastníctva a majú hospodársky význam* (porovnaj § 458 ods. 2, § 485 ods. 2, § 590, § 595 a § 663 OZ). Úžitkami sú predovšetkým všetky výnosy, ktoré sa týkajú veci, ktorá je predmetom právneho vzťahu (napr. výnos lesného pozemku spočíva nielen v ťažbe dreva, ale aj v odplatnom prenechaní na výkon práva poľovníctva).

■ Ťažba drevnej hmoty vykonaná na lesnom pozemku jeho vlastníkom v súlade s lesným hospodárskym plánom je požívaním úžitkov z tohto pozemku podľa § 123 OZ (*Ro NS ČR z 29. 7. 2003, sp. zn. 22 Cdo 509/2003*).

Plodmi sú z času na čas sa vyskytujúce prírastky plodonosnej veci alebo práva. Plody a úžitky sa môžu týkať tak hnutelnej veci (napr. zvieratá), nehnuteľnosti (napr. porasty na pozemku) alebo práva (právo na úroky z poskytnutej pôžičky).

Príklad: Vlastník prenajal záhradu inej osobe. Nájomné z nájomnej zmluvy predstavuje jediný úžitok predmetu jeho vlastníctva (nájomné je civilným plodom pozemku). Nájomca je oprávnený záhradu užívať a brať z nej aj úžitky (§ 663 OZ). Úžitky tu zahrnujú i (prirodzené) plody z prenajatej záhrady (ovocie). Ak by vlastník zrušil nájomnú zmluvu a záhradu by užíval sám, zo záhrady by mal okrem (prirodzených) plodov i ďalšie úžitky (záhradu by mohol užívať aj na rekreáciu, mohol by ďalej čerpať vodu z vlastnej studne bez odplaty, uskladniť zeleninu a ovocie na zimu, odložiť nepotrebné veci a pod.).

Vlastníkovi patria predovšetkým *prirodzené úžitky a prírastky (fructus naturales)*. K prirodzeným prírastkom patria napr. mláďatá zvierat a plody stromov, k prirodzeným úžitkom napr. vajcia od sliepok, mlieko od kravy, vlna z ovce a pod.

Tieto prirodzené prírastky a úžitky sa však stávajú samostatnými vecami až ich oddelením od hlavnej (materskej) veci. Ako predmet vlastníctva majú teda prírastky a úžitky význam iba ako budúce samostatné veci. Predpokladom vzniku týchto samostatných vecí je, že k ich oddeleniu od hlavnej (materskej) veci dochádza bez toho, že by sa pritom porušila podstata hlavnej veci.

Okrem práva na tieto prirodzené úžitky a prírastky má vlastník právo aj na právne úžitky a právne prírastky (*fructus civiles*).

Príklad: Vlastník má právo na úroky za poskytnutie peňažnej pôžičky, má právo vyberať si úroky z rôznych foriem vkladov, má právo na úhradu za užívanie jeho veci (nájomné) iným subjektom a pod.

Právo vlastníka požívať plody a úžitky zahŕňa v sebe nielen oprávnenie brať z veci prírastky a úžitky vrátane plodov veci, ale i vec opotrebovať a spotrebovať. Toto oprávnenie však nemusí vlastník vždy vykonávať sám. Môže ho zmluvou previesť bez obmedzenia aj na inú osobu. Vlastník v rámci oprávnenia požívať vec nie je povinný, pokiaľ mu v tom nebráni zákon, z veci brať plody, resp. iné úžitky. Napr. môže ovocie nechať zhnúť na strome (*fructus percipiendi*).

Pokiaľ plod (úžitok) nie je odňatý od plodonosnej veci, tvorí tento neoddeliteľný plod súčasť plodonosnej veci a ako taký patrí jej vlastníkovi (§ 135a OZ). Vlastník veci je oprávnený neoddeliť plody, resp. iné úžitky plodonosnej veci oddeliť (napr. obrať ovocie). Týmto oddelením sa síce plod stane samostatnou vecou v právnom zmysle (§ 118 OZ), avšak vlastník plodonosnej veci zostáva aj po oddelení naďalej jej vlastníkom.

V prípade neoprávneného odňatia prírastkov a úžitkov veci má vlastník právo domáhať sa ochrany vlastníckeho práva žalobou podľa § 126 ods. 1 OZ. Ide o osobitný druh negatívnej žaloby, keď nejde priamo o ochranu proti zásahom do vlastníckeho práva, ale o dôsledky, ktoré z týchto zásahov vyplývajú. V prípade žaloby na vydanie prírastkov a úžitkov veci je potrebné analogicky aplikovať § 458 ods. 2 OZ, ktorý pri posúdení povinnosti vydať s predmetom bezdôvodného obohatenia aj jeho úžitky ukladá povinnosť prihliadať aj na dobrú vieru povinného (pozri R 65/1972). Nárok na prírastky a úžitky veci nie je teda daný bez ďalšieho, ale závisí od právneho dôvodu, pre ktorý boli tieto prírastky a úžitky získané niekým iným než vlastníkom, ako aj od subjektívnej stránky jeho konania.

■ Vlastnícke právo patrí svojou povahou do kategórie základných práv a slobôd jednotlivcov a tvorí jadro personálnej autonómie jednotlivca vo vzťahu k verejnej moci. Podľa liberálnej tradície, ktorá stála pri zrode ideológie základných práv a slobôd, predstavuje vlastnícke právo absolútnu kategóriu charakterizujúcu autonómne postavenie jednotlivca voči verejnej moci. Obnovenie vlastníckeho práva na základe reštitučného predpisu nemôže byť, so zreteľom na zmluvné záväzky štátu vzniknuté pred r. 1989, fakticky negované nemožnosťou domôcť sa práva na úžitky z obnoveného vlastníctva. Ak sťažovateľovi nebola súdmi poskytnutá ochrana jeho práva na úžitky z veci, ktorá je predmetom jeho

vlastníctva, bez toho, aby bola daná iná reálna možnosť presadenia svojho práva inou cestou, než ktorú zvolil, ide o porušenie práva vlastníť vec, ktoré je zaručené v čl. 11 Listiny (Na ÚS ČR z 12. 2. 2009, sp. zn. II. US 1693/08).

10. Právo disponovať vecou. Dispozičné oprávnenie vlastníka nakladať s vecou podľa svojej ľubovôle vyplýva nielen z právneho panstva vlastníka nad vecou, ale i z absolútneho charakteru vlastníckeho práva. Vlastník veci môže „mit seiner sache nach Belieben zu verfahren“ (§ 903 BGB), „mit ihrer Substanz und ihren Nutzungen nach wiikür zu schalten“ (§ 354 ABGB), „de disposer des choses da le manières la plus absolue“ (čl. 544 CC).

Právo vlastníka nakladať s vecou (*ius disponendi*) má dve formy:

- a) fyzická dispozícia s vecou a
- b) právna dispozícia s vecou.

Ad a) Vlastník veci má v prvom rade právo *fyzicky disponovať s vecou*. Môže urobiť akékoľvek dispozície s vecou, pokiaľ tomu nebráni zákon (napr. zákaz výkonu určitých činností, zákaz nakladania s kultúrnou pamiatkou, zákaz výrubu stromov a pod.) alebo práva tretej osoby (práva zodpovedajúce vecnému bremenu). Právo nakladania s vecou oprávňuje vlastníka zmeniť podstatu veci, nechať ju ležať bez úžitku (napr. pôdu) alebo v krajnom prípade dokonca vec zničiť (*ius abutendi*). Právo vlastníka neobmedzene disponovať s predmetom vlastníctva má svoje hranice, ktoré sú často vymedzené zákonom.

Príklady: I. Vlastník zvierata nesmie zviera svojvoľne zabiť [pokiaľ ide o možnosť zabitia zvierata, pozri § 22 ods. 3 písm. i) a ods. 4 zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti].

II. Vlastník pozemku nesmie svojvoľne vyrúbať (bez úradného povolenia) dospelé dreviny, ktoré na ňom rastú [pozri k tomu § 47 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a § 14 ods. 3 zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon)].

III. Vlastník kultúrnej pamiatky je povinný pri nakladaní s kultúrnou pamiatkou postupovať podľa § 28 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Ad b) *Právna dispozícia s vecou* znamená najmä realizáciu výmennej hodnoty veci. Rozoznávajúme nasledovné spôsoby právnej dispozície s vecou:

- právo nakladať s vecou pre prípad smrti (odkázať vec na základe závetu),
- právo vec opustiť (*ius dereliquendi*) (pozri § 135 OZ),
- právo scudziť vec medzi živými (napr. vec predať), bezodplatne ju previesť na iného (darovať), vymeniť ju a pod. (pozri § 132 a § 133 OZ),
- právo vec dočasne zveriť do užívania inému (napr. vec prenajať, požičať ju) a
- právo vec zaťažiť (napr. záložným právom, vecným bremenom, predkupným právom atď.).

Medzi najvýznamnejšie dispozičné oprávnenia vlastníka patrí právo *previesť vec na iného*. Hospodárske dôvody, na základe ktorých dochádza k prevodu veci, môžu byť rôzne. Spravidla spočíva tento dôvod v tom, že vec už prestala slúžiť osobným potrebám vlastníka, jeho rodiny a domácnosti, jeho podnikaniu alebo na uvedené účely slúži nepostačujúcim spôsobom. Právna forma, ktorou sa prevod uskutočňuje, je zmluva, či už ide o predaj veci, výmenu veci za inú vec alebo o jej darovanie. Právo vlastníka previesť vec, ktorá je v jeho vlastníctve, na iného sa môže zmluvne obmedziť aj iným spôsobom, napr. dohodou o predkupnom práve (§ 602 až § 606 OZ), o práve spätného predaja alebo spätnej kúpy (§ 607 až § 609 OZ) a pod.

Vlastník má právo s predmetom svojho vlastníckeho práva nakladať aj iným spôsobom, pokiaľ to nie je v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi a dobrými mravmi. Preto napr. vlastník národnej, resp. kultúrnej pamiatky nie je oprávnený tento originál zničiť. Za podmienky, že to neodporuje právnym predpisom, môže však vlastník svoju vec použiť na iný účel, než obvykle slúži (napr. dať nepoužívané predmety do zberu). Zákon tu má však na zreteli aj prípustné nakladanie v právnom zmysle. Tak napr. vlastník môže svojím majetkom disponovať pre prípad svojej smrti zriadením závetu, teda jednostranným právnym úkonom. Naproti tomu dvojstranný právny úkon (zmluvu) pre prípad smrti nemožno uzavrieť. Darovacia zmluva, podľa ktorej by sa malo plniť až po darcovej smrti, by bola neplatná (§ 628 ods. 3 OZ). Avšak ani závetom nemôže poručiťel nakladať so svojím majetkom celkom ľubovoľne a neobmedzene. Predovšetkým zákon zásadne nepripúšťa, aby poručiťel budúceho nejakým spôsobom obmedzoval dediča vo voľnom nakladaní so zdedeným majetkom, lebo takými podmienkami by sa mohlo budúcemu vlastníkovi brániť v účelnom využití zdedeného majetku (§ 478 OZ).

Hranice dispozičného oprávnenia môžu byť limitované právom tretej osoby alebo zákonom. Vlastník veci nesmie pri výkone svojho práva zasahovať do vlastníckeho práva inej osoby; v tom spočíva podstata a obsah susedských práv (pozri § 127 OZ). Dispozičné oprávnenia vlastníka môže obmedziť zákon, a to buď vo verejnom záujme (pozri § 128 OZ), alebo v záujme zákonom určených osôb (napr. stanovením predkupného práva; pozri § 140 OZ, ak ide o vzťahy medzi spoluvlastníkmi).

11. Zánik vlastníctva. Občiansky zákonník upravuje vznik (nadobúdanie) vlastníctva (pozri § 132 a nasl. OZ), ale neupravuje jeho zánik. Odvođený spôsob zániku vlastníctva možno však vyvodíť z tých ustanovení zákona, ktoré upravujú nadobúdanie vlastníctva: ak niekto nadobudne vlastnícke právo k tej istej veci, v tej miere stráca toto vlastníctvo doterajší vlastník.

Doktrína uvádza dva základné spôsoby zániku vlastníctva, a to:

- relatívny zánik vlastníctva,
- absolútny zánik vlastníctva.

Relatívny zánik vlastníctva (resp. zmena vlastníctva) prichádza do úvahy vtedy, ak vlastnícke právo doterajšieho vlastníka zanikne preto, že ho získal niekto iný na základe právneho úkonu, rozhodnutia štátneho orgánu alebo dedenia. Ustanovenie § 132 ods. 1 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb. k tomu výslovne uvádzalo: „Vlastníctvo sa stráca najmä tým, že ho nadobudne niekto iný alebo že sa ho vlastník vzdá“.

Pri nehnuteľnostiach je v prípade zmeny vlastníckeho práva potrebný zápis do príslušného registra (katastra nehnuteľností), pretože pokiaľ sa tento zápis neuskutoční, vlastnícke právo doterajšieho vlastníka (takzvaný domnelý vlastník) celkom nezaniká a tretia dobromyseľná osoba môže získať k takej nehnuteľnosti práva voči zapísanému vlastníkovi. Preto i § 444 ABGB výslovne ustanovuje, že vlastníctvo nehnuteľných vecí zaniká iba výmazom z verejných kníh.

K absolútnemu zániku vlastníckeho práva dochádza z dôvodov, ktoré uvádza Občiansky zákonník a iné právne predpisy. K absolútnemu zániku vlastníckeho práva môže dôjsť:

- a) z vôle vlastníka,
- b) zánikom veci,
- c) na základe zákona,
- d) rozhodnutím štátneho orgánu.

Ad a) Z vôle vlastníka dochádza k zániku vlastníctva (vlastníckeho práva) na základe derelikcie, t. j. opustenia veci (§ 135 ods. 3 OZ). Takýmto spôsobom nemožno podľa nášho súkromného práva opustiť nehnuteľnosť, pretože nehnuteľnosť zapísaná v evidencii nehnuteľností musí stále niekomu patriť (hovoríme, že nehnuteľnosť má stále vlastníka). Zmena vlastníctva sa môže uskutočniť iba spôsobom, ktorý je upravený v katastrálnom zákone. Teoreticky možno opustiť iba takú nehnuteľnosť, ktorá nie je zapísaná vo verejných knihách.

Ad b) Zánik alebo zničenie veci ako absolútny spôsob zániku vlastníctva prichádza do úvahy iba v prípade huteľných vecí.

Ad c) Na základe zákona môže vec zaniknúť právne alebo fyzicky. Právne sa vec dostane mimo vlastníctva tým, že sa zmení na *res extra commercium*, t. j. že sa dostane mimo právneho obehu. Fyzicky sa vec dostáva mimo právneho obehu tým, že sa z nej stane *res nullius*, t. j. ničia vec (napr. vypustenie divého alebo skrotého zvieräťa do voľnej prírody).

Medzi typické prípady zániku vlastníctva na základe zákona je vydržanie vlastníckeho práva (§ 134 OZ), strata alebo opustenie veci (§ 135 OZ), spracovanie cudzej veci (§ 135b OZ).

Ad d) Typickým príkladom zániku vlastníckeho práva na základe rozhodnutia štátneho orgánu je zhabanie veci alebo uloženie trestu prepadnutia majetku v rámci trestného konania. Takým rozhodnutím boli v minulosti konfiškácie majetku. V naposledy uvedenom prípade je však sporné, či skutočne ide o absolútny zánik vlastníctva, pretože v prípade konfiškácie, príp. i vyvlastnenia (§ 128 ods. 2 OZ) vlastníctvo (presnejšie vlastnícke právo) v skutočnosti nezaniká, pretože vlastníkom skonfiškovaného či vyvlastneného majetku sa stáva štát, príp. príslušná právnická osoba.

12. Ochrana vlastníckeho práva. Každý vlastník má právo na ochranu vlastníckeho práva. Právo na ochranu vlastníckeho práva patrí medzi základné princípy nielen súkromného, ale aj ústavného práva (porovnaj čl. 20 Ústavy SR). Z čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd vyplýva, že „vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.“ Právo na ochranu

vlastníckeho práva patrí medzi základné ľudské práva, ktoré musia pri svojej činnosti garantovať nielen štátne orgány verejnej moci a správy, ale aj orgány miestnej samosprávy (napr. v rámci územného či stavebného konania).

Ochranu vlastníckeho práva garantujú predovšetkým medzinárodné dohody, ktorými je SR viazaná a ktoré majú prednosť pred vnútroštátnymi právnymi predpismi. Vlastníckemu právu je venovaný predovšetkým čl. 1 dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (1950): „Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikto nemôže byť zbavený svojho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva. Predchádzajúce ustanovenie nebráni právu štátov prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom a zabezpečili platenie daní a iných poplatkov alebo pokút.“

Rovnako dôležitým medzinárodným dokumentom je z hľadiska ochrany vlastníckeho práva Listina základných práv EÚ (Charter of Fundamental Rights of European Union), ktorá ako súčasť tzv. Lisabonskej zmluvy (2007) nadobudla účinnosť 1. 12. 2009. Podľa čl. 6 ods. 1 Zmluvy o EÚ Listina vyhlásená v r. 2007 má rovnakú právnu silu ako ostatné únijné zmluvy (Zmluva o EÚ a Zmluva o fungovaní EÚ). Základným ustanovením o vlastníckom práve je čl. 17 Listiny základných práv EÚ, ktorý znie: „1. Každý má právo vlastníť svoj zákonne nadobudnutý majetok, užívať ho, nakladať s ním a odkázať ho. Nikto nesmie byť zbavený svojho majetku s výnimkou verejného záujmu v prípadoch a za podmienok, ktoré stanovuje zákon, a pri poskytnutí spravodlivej náhrady v primeranej lehote. Užívanie majetku môže byť upravené zákonom v nevyhnutnej miere z hľadiska všeobecného záujmu. 2. Duševné vlastníctvo je chránené.“

Listina základných práv EÚ predstavuje zatiaľ najkonkrétnejšiu úpravu vlastníckeho práva v medzinárodných právnych dokumentoch. Je tu zachytená nielen ochrana vlastníctva, ale aj potreba legálnosti takého vlastníctva, pretože iba legálne nadobudnutý majetok môže byť predmetom právnej ochrany. Aj súvislosti s nelegálne nadobudnutým majetkom platí parémia rímskeho práva, že nikto nesmie ťažiť zo svojej nepoctivosti (*nemo turpitudinem suam alegare potest*).

Fyzická a právnická osoba, ktorá sa domáha ochrany svojho vlastníckeho práva, môže sa odvolať na vyššie uvedené medzinárodné dokumenty nielen v konaní na medzinárodných súdoch (ESLP a Súdny dvor EÚ), ale aj v konaní na vnútroštátnych súdoch, ktoré sú uvedenými medzinárodnými dokumentmi viazané.

Súkromnoprávnu ochranu vlastníckeho práva zabezpečuje predovšetkým Občiansky zákonník, a to:

- garantovaním rovnakej úrovne ochrany vlastníckeho práva bez ohľadu na to, či ide o vlastnícke právo štátu alebo vlastnícke právo fyzických alebo právnických osôb (pozri § 124 OZ),
- uložením obmedzení, ktoré musí vlastník strpieť za tým účelom, aby pri výkone vlastníckeho práva nezasahoval do obdobného práva iného vlastníka (pozri § 127 OZ),
- stanovením presne stanovených podmienok, za ktorých možno vlastnícke právo obmedziť alebo odňať (pozri § 128 OZ) a
- zavedením osobitných druhov vlastníckych žalôb, ktoré majú chrániť vlastníka (držiteľa) veci pred neoprávnenými zásahmi do vlastníckeho práva (pozri § 126 OZ).

13. Obchodné právo. Úprava vlastníckeho práva je vyhradená Občianskemu zákonníku. Obchodný zákonník ako základný kódex upravujúci právne vzťahy medzi podnikateľmi nemá vlastnú úpravu vlastníckeho práva, pretože Obchodný zákonník neupravuje majetkové vzťahy (medzi ktoré patrí i vlastnícky vzťah) v celej šírke. Z uvedeného dôvodu možno úpravu vlastníckeho práva v Občianskom zákonníku v plnom rozsahu aplikovať aj na právne vzťahy podnikateľov.

Obchodný zákonník vychádza z tradičnej koncepcie, že základom systému súkromného práva je Občiansky zákonník ako právna norma upravujúca všetky základné súkromné spoločenské vzťahy. Naň nadväzuje ako špeciálna norma Obchodný zákonník, ktorý upravuje len vzťahy a inštitúty špecifické tým, že sú späté s podnikaním a obchodom. V tomto zmysle treba chápať vlastníctvo k podniku, akciám, obchodnému podielu a členskému podielu a transfer vlastníckeho práva, a to najmä na základe kúpnej zmluvy. Pokiaľ ide napr. o akcie, Obchodný zákonník upravuje vlastnícke (majiteľské) práva k nim v rozsahu a spôsobom určeným právnou úpravou o akciovej spoločnosti. Na ďalšie

otázky späť s vlastníctvom akcií (a vymykajúce sa z rámca právnej úpravy akciovej spoločnosti) sa v plnom rozsahu vzťahuje Občiansky zákonník ako *lex generalis*. Obchodný zákonník preto predstavuje čiastkovú právnu úpravu „komplexného“ právneho režimu akcií, a to tú, ktorá je späť s ich nakladaním v akciovej spoločnosti (pozri Na ÚS SR z 3. 4. 1996, sp. zn. PL. ÚS 38/1995, ZbUS č. 4/1996, s. 66 a 67).

§ 124 [Rovnosť vlastníckych práv]

Všetci vlastníci majú rovnaké práva a povinnosti a poskytuje sa im rovnaká právna ochrana.

Súvisiace ustanovenia a predpisy: § 2 ods. 2, § 123, § 126 a § 127 OZ; § 5 – § 7 OBZ; čl. 20 ods. 1 Ústavy SR; čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (č. 23/1991 Zb.)

Vysvetlivky

1. Úvodný výklad. Podľa subjektov možno členíť vlastníctvo na vlastníctvo fyzických osôb, právnických osôb, obcí a štátu. Všeti títo vlastníci majú rovnaké právne postavenie. Touto formálnou proklamáciou sa snaží Občiansky zákonník napraviť to, čo platilo v našom právnom poriadku pred r. 1989, keď najsilnejším vlastníkom bol tzv. socialistický štát a najslabším vlastníkom tzv. súkromný vlastníč.

2. Rovnosť vlastníkov. Občiansky zákonník vychádza zo zásady rovnoprávnosti všetkých vlastníkov a zakotvuje rovnakú právnu ochranu vlastníkov bez ohľadu na jeho doterajšie druhy a formy vlastníctva. Táto zásada je doplnením všeobecnej zásady rovnosti všetkých subjektov občiansko-právnych vzťahov (§ 2 ods. 2 OZ).

Takisto Ústava SR v čl. 20 ods. 1 ustanovuje, že vlastnícké právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Nižšie uvádzame niektoré nálezy Ústavného súdu SR, ktoré sa týkajú rovnosti vlastníckych práv.

☒ Článok 20 ods. 1 Ústavy SR zabezpečuje každému rovnaké predpoklady a možnosti nadobúdať veci do vlastníctva za podmienok uvedených v ústave alebo v ďalších zákonoch. Obsah a ochrana vlastníckeho práva ktoréhokoľvek vlastníka sú rovnaké bez zreteľa na to, či je vlastníkom právnická alebo fyzická osoba, štát alebo obec. Z formulácie čl. 20 ods. 1 Ústavy SR však nemožno vyvodzovať zabezpečenie základného práva na ochranu vlastníctva bez splnenia zákonných podmienok jej poskytnutia, ktoré sú uvedené predovšetkým v Občianskom zákonníku (ZbUS 59/1994 - Uz ÚS SR z 2. 12. 1994, sp. zn. I. ÚS 59/2004).

☒ Článok 20 ods. 1 Ústavy SR zabezpečuje každému rovnaké zákonné predpoklady a možnosti nadobúdať veci do vlastníctva za podmienok, ktoré sú upravené v Ústave SR alebo v ďalších zákonoch. Vlastnícké právo každej osoby má rovnaký zákonný obsah a požíva ochranu bez ohľadu na to, či ide o štát, právnickú osobu, obec alebo fyzickú osobu. Z formulácie obsiahnutej v čl. 20 ods. 1 Ústavy SR nemožno však vyvodzovať ústavné právo získať vec do svojho vlastníctva (vlastniť majetok) bez dodržania predpokladov, ktoré sú na tento účel upravené zákonmi (ZbUS 1/1996 - Na ÚS SR z 21. 2. 1996, sp. zn. I. ÚS 128/95).

☒ Ústava SR v čl. 20 ods. 1 neustanovuje absolútne rovnaký obsah vlastníckeho práva všetkých vlastníkov k všetkým veciam, ktoré môžu byť predmetom vlastníctva. Určuje však rovnaký zákonný obsah vlastníckeho práva všetkých vlastníkov. Z uvedeného vyplýva, že vlastníci druhovo rovnakej veci musia mať rovnaký zákonom stanovený obsah svojho vlastníckeho práva (ZbUS 4/1996 - Na ÚS SR z 3. 4. 1995, sp. zn. PL. ÚS 38/95).

☒ Podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy SR sa vyžaduje „rovnaký zákonný obsah“ vlastníckeho práva všetkých vlastníkov. Ústavou SR sa neustanovuje iba podmienka rovnosti práv vlastníkov z hľadiska obsahu ich práv, ale ustanovuje sa aj forma, ktorou sa vytvorí rovnosť obsahu vlastníckeho práva. Podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy SR sa vyžaduje „rovnaký zákonný obsah“, teda taký obsah, ktorý je vymedzený zákonom (ZbUS 2/1997 - Na ÚS SR z 27. 2. 1997, sp. zn. PL. ÚS 7/1996).

☒ Uplatneniu ústavnej zásady o „rovnakom zákonomnom obsahu a ochrane vlastníckeho práva všetkých vlastníkov“ nebráni modifikácia obsahu vlastníckeho práva, ktorá vyplýva priamo zo zákonov a možno ju považovať za pojmové obmedzenia vlastníckeho práva. V dôsledku uplatnenia tejto ústavnej zásady bolo teda možné nahradiť majetkové podiely oprávnených osôb v družstvách ich kapitalizáciou do cenných papierov predstavujúcich zodpovedajúcu majetkovú účasť oprávnených osôb v družstvách (ZbUS 10/1997 - Na ÚS SR zo 16. 6. 1997, sp. zn. PL. ÚS 6/1996).

3. Jednotné absolútne právo. Vlastnícké právo chápe Občiansky zákonník ako jednotné absolútne právo. Novela Občianskeho zákonníka vykonaná zákonom č. 509/1991 Zb. odstránila dovtedajšie nerovnaké postavenie rôznych druhov vlastníctva (štátne, osobné, súkromné).

Rozdielne postavenie vlastníkov, ktorého snahou bolo celkom odstrániť súkromné vlastníctvo, zaviedol Občiansky zákonník z r. 1950 (pozri § 153 zákona č. 141/1950 Zb.) a v modifikovanej forme prevzal aj Občiansky zákonník z r. 1964 (pozri § 489 zákona č. 40/1964 Zb.). Občiansky zákonník v pôvodnom znení zvýhodňoval – okrem iného – tzv. socialistické spoločenské vlastníctvo pri prevoch nehnuteľností (§ 490 OZ v znení do novely č. 509/1991 Zb.). Význam individuálneho

vlastníctva mal postupne klesať a malo byť nahradené inštitútom osobného užívania, ktoré malo vecnoprávne prvky (najmä osobné užívanie pozemkov).

Predpisy obmedzujúce súkromné vlastníctvo do r. 1992 boli súdmi niekedy vykladané veľmi exenzívne a z toho dôvodu je značná časť judikatúry z tohto obdobia, ktorá sa týkala vlastníckeho práva, nepoužiteľná.

4. Obmedzenie vlastníckeho práva. Všeobecne záväzné právne predpisy môžu zakotviť určité obmedzenia pri výkone vlastníckeho práva. Tieto obmedzenia sú dané napr. ustanovením § 125 ods. 2 OZ, ktoré vlastníctvo určitých vecí vyhradzuje štátu a určeným právnickým osobám (pozri tiež čl. 20 ods. 2 Ústavy SR). Podmienky, za ktorých možno práva vlastníka obmedziť, sú uvedené v ustanovení § 128 OZ.

Obmedzenie vlastníckeho práva sa môže týkať určitého okruhu subjektov súkromného práva. Za také obmedzenie vlastníckeho práva možno považovať právo cudzozemcov nadobúdať vlastnícke právo k nehnuteľnostiam v SR. Podľa pôvodného znenia ustanovenia § 19a zákona č. 202/1995 Z. z. (devízový zákon) nemohol devízový cudzozemec nadobudnúť vlastnícke právo k pôde, ktorá tvorí poľnohospodársky pôdny fond nachádzajúci sa za hranicou zastavaného územia obce, a k pôde, ktorá tvorí lesný pôdny fond nachádzajúci sa za hranicou zastavaného územia obce. Toto obmedzenie neplatilo pre cudzozemca pri dedení ani pre cudzozemca, ktorý je občanom SR a občanom členského štátu EÚ a má na základe registrácie právo na prechodný pobyt, ak ide o nadobudnutie vlastníckeho práva k pôde, ktorá tvorí poľnohospodársky pôdny fond a na ktorej hospodári najmenej 3 roky po nadobudnutí platnosti Zmluvy o prístupí SR k EÚ. Na základe zákona č. 140/2014 Z. z. o nadobúdaní vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku bolo citované ustanovenie devízového zákona zmenené tak, že každý cudzozemec už môže nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnostiam v tuzemsku okrem nehnuteľností, ktorých nadobúdanie je obmedzené osobitnými predpismi. Obmedzenia v tomto smere vyplývajú zo zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov, zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov a zákona č. 140/2014 Z. z. o nadobúdaní vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Raď obmedzení je obsiahnutý aj v predpisoch verejnoprávnej povahy, ktoré stanovujú pre určité veci zvláštny režim ich používania (napr. v prípade zbraní, motorových vozidiel atď.).

5. Ochrana vlastníckeho práva. Ochranu vlastníckeho práva zabezpečuje celý rad právnych noriem súkromného a verejného práva. Z medzinárodných dohovorov je potrebné spomenúť predovšetkým Dodatok protokol č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (1952) v znení protokolu č. 11. Článok 1 tohto protokolu znie: „Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré stanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva. Predchádzajúce ustanovenie však nebráni právu štátu prijímať zákony, ktoré považuje za nevyhnutné, aby upravil užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom alebo zabezpečil platenie daní alebo iných poplatkov, alebo pokút“.

Ak dôjde k zásahu alebo k porušeniu uvedeného práva, môžu sa dotknuté osoby obrátiť na ESELP, ak, pravda, vyčerpali všetky vnútroštátne možnosti súdnej ochrany. Nižšie uvádzame niektoré zásadne rozhodnutia ESELP, ktoré sa týkajú porušení práva na pokojné užívanie majetku.

III. *Akcionári nie sú po dobu existencie spoločnosti oprávnení podať sťažnosť pre poškodzovanie ich majetkových práv.* Akcionári spoločnosti, ktorá právne neprestala existovať, hoci sa nachádza v likvidácii, nie sú legitimovaní na podanie sťažnosti pre domnelé porušenie práva spoločnosti na pokojné užívanie ich majetku. Námetka gréckej vlády, že sťažovatelia nemajú postavenie „poškodeného“ v zmysle čl. 25 Európskeho dohovoru, sa uznáva. Súd sa preto nemôže zaoberať meritom veci (*Ro ESELP vo veci Agrotexim a spol. v. Grécko z 24. 10. 1995*).

III. *Regulované nájomné porušuje právo vlastníkov nehnuteľností pokojne užívať majetok.* Poľský systém regulovaného nájomného porušuje práva vlastníkov nehnuteľností na pokojné užívanie ich majetku a je preto v rozpore s čl. 1 prvého dodatkového protokolu k Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Poľsko má povinnosť ukončiť prostredníctvom zodpovedajúcich legislatívnych či iných krokov systematické porušovanie práv sťažovateľky, zabezpečiť zodpovedajúcu úroveň nájomného pre sťažovateľku a všetky osoby v podobnej

situácii alebo vytvoríť mechanizmus, ktorý by zmiernil negatívne následky štátnej kontroly zvyšovania nájomného na ich právo vlastníckého majetku (súvisiace rozhodnutia ESLP: Mellacher a ďalší v. Rakúsko z 19. 12. 1989, Series A č. 169, sťažnosť č. 10522/1983 a Broniowski v. Poľsko z 22. 6. 2004, sťažnosť č. 31443/1996) (Ro ESLP, čl. 1 *Dodatkového protokolu č. 1 Dohovoru - Hutten-Czapska v. Poľsko* z 22. 2. 2005, sťažnosť č. 35014/1997).

III. *Manželovi sťažovateľky zabavili príslušníci rumunskej milície v r. 1966 327 starých zlatých mincí; nečinnosť súdu a úradov pri navrátení majetku.* Súd je toho názoru, že strata akejkoľvek možnosti disponovať majetkom spolu s neúspechom doterajších pokusov o nápravu situácie vnútroštátnymi úradmi a súdmi vyvoláva dostatočne vážne následky, aby bolo možné tvrdiť, že sťažovateľka bola obeťou *de facto* konfiškácie nezlučiteľnej s jej právom na pokojné užívanie svojho majetku.

Z odôvodnenia - Súd vo veci konštatoval, že ani nezákonnosť zabavených vecí, ani vlastnícké právo k nim neboli sporné. Súd je toho názoru, že sťažovateľka, ktorá bola zbavená možnosti pokojne užívať svoj majetok, zostala jeho vlastníkom dodnes. Vzhľadom na absenciu zákonného podkladu, ktorá bola uznaná vnútroštátnymi orgánmi i vládou, nemohlo byť pokračujúce zadržovanie príslušných predmetov považované za zabavenie majetku či upravenie užívania majetku, ktoré by bolo dovolené prvým a druhým odsekom čl. 1. *Dodatkového protokolu č. 1.* Súd pripomína, že faktická prekážka môže predstavovať porušenie Dohovoru rovnako ako právna prekážka (Ro ESLP, čl. 1 *Dodatkového protokolu č. 1 Dohovoru - Vasilescu v. Rumunsko* z 22. 5. 1998, sťažnosť č. 27053/1995, RJD 1998-III).

III. *Sťažovateľka nadobudla skonfiškovaný majetok od štátu, pričom tento majetok bol neskôr v rámci reštitúcie vydaný potomkom pôvodného vlastníka.* Rozpor v chovaní úradov a súdov, ktoré navrátili určitej osobe majetok, zatiaľ čo sa prakticky nestarali o to, aby odškodnili iné osoby, ktoré tak stratili vlastný majetok nadobudnutý v dobrej viere, zakladá porušenie práva na ochranu vlastníctva (Ro ESLP, čl. 1 *Dodatkového protokolu č. 1 Dohovoru - Pincová a Pinc v. Česká republika* z 5. 11. 2002, sťažnosť č. 36548/1997, RJD 2002 - VII).

Štát ako vlastníck, ktorý je subjektom verejného práva, sa nemôže dovoľávať ochrany podľa čl. 1 *Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd*, lebo táto ochrana patrí iba subjektom súkromného práva. Tento článok preto nie je v prípade štátu aplikovateľný *ratione materiae* (ZbUS 1/2005 - Na ÚS SR z 10. 2. 2005, sp. zn. PL. ÚS 40/03).

§ 125 [Osobitné úpravy vlastníctva]

(1) **Osobitný zákon upravuje vlastníctvo k bytom a nebytovým priestorom.**

(2) **Osobitný zákon ustanovuje, ktoré veci môžu byť predmetom vlastníctva iba štátu alebo určených právnických osôb.**

Súvisiace ustanovenia a predpisy: § 123 a § 124 OZ; čl. 20 ods. 2 Ústavy SR; zákon č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov

Literatúra: *Cirák, J.:* Právna úprava vlastníctva bytov a nebytových priestorov v SR. Banská Bystrica: Notitia Novae Facultatis Iuridicae, 1998; *Dvořák, T.:* Vlastníctva bytů a nebytových prostor. Praha: ASPI, 2007; *Havlan, P.:* Stát jako subjekt vlastníckého práva a jiných majetkových práv v nové úpravě. Časopis pro právní vědu a praxi, 2001, č. 2; *Kindl, M.:* K jednomu regálu (Co může a co nemůže být předmětem výhradního vlastníctví státu na příkladu rybářského práva). Právník, 1996, č. 8; *Kirstová, K.:* Niekoľko poznámok k zákonu o vlastníctve bytov a nebytových priestorov. Právny obzor, 1994, č. 4; *Krafský, J., Tomaškin, J.:* Zákon o vlastníctve bytov a nebytových priestorov vo väzbe na kataster nehnuteľností. Justičná revue, 1995, č. 9 - 10; *Luby, Š.:* Povaha a podstata vlastníctva bytov. Právnické štúdie, 1968, č. 2; *Luby, Š.:* Vlastníctvo bytov. Bratislava: SAV, 1971; *Murří, P.:* Niekoľko poznámok k právnej úprave vlastníckého práva. Obchodné právo, 2006, č. 7 - 8; *Štěpina, J.:* Byt jako předmět osobního vlastníctví. Socialistická zákonnost, 1966, č. 1; *Zanyiová, J.:* Úplné znenie zákona NR SR č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov s výkladom. Ekonomický a právny poradca podnikateľa, 1995, č. 13; *Zanyiová, J.:* Zákon NR SR č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov s výkladom. Poradca podnikateľa, 1993, č. 11; *Zanyiová, J.:* Zákon o vlastníctve bytov a nebytových priestorov - úplné znenie zákona s výkladom a príkladmi. Ekonomický a právny poradca podnikateľa, 2000, č. 11 - 12; *Zimmermannová, J., Zimmermann, J.:* Zásadné zmeny v právach a povinnostiach vlastníkov bytov a nebytových priestorov. Justičná revue, 2005, č. 3 - 4.

Vysvetlivky

1. Úvodný výklad. Charakter (druh) vlastníctva je daný nielen osobou vlastníka, ale aj povahou vlastnenej veci a spôsobom jej nadobudnutia (§ 132 a nasl. OZ). Osobitné zákony vymedzujú vlastnícké právo k špecifickým veciam a vlastnícké právo niektorých subjektov.

Občiansky zákonník ani orientačne nevymedzuje predmet vlastníctva. Predmetom vlastníctva sú predmety občianskoprávných vzťahov (§ 118 OZ). Môže ísť tak o veci hmotné, ako aj nehmotné (nehmotné veci sú skôr v majetku ako vo vlastníctve oprávneného subjektu).

2. Byty a nebytové priestory. Predmetom občianskoprávných vzťahov môžu byť byty alebo nebytové priestory (§ 118 ods. 2 OZ). Byty (a priliehajúce nebytové priestory) sa z hľadiska občianskeho práva nechápu ako veci (hnutelné či nehnuteľné) v právnom zmysle, pretože byt fakticky sám osebe neexistuje samostatne, ale vždy ako súčasť budovy, v ktorom sa nachádza.

Vlastnícke právo k bytom upravuje zákon NR SR č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov. Byt alebo nebytový priestor v dome môže byť vo vlastníctve fyzickej alebo právnickej osoby, v podielovom spoluvlastníctve fyzickej alebo právnickej osoby alebo v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov.

Základným právom je vlastnícke právo k bytu, pričom akcesorickými právami sú spoluvlastnícke práva k spoločným priestorom v dome a práva spoločného užívania (spoluvlastníctva) k pozemku. Vlastníctvo bytu alebo nebytového priestoru v dome sa podľa citovaného zákona nadobúda na základe:

- a) zmluvy o prevode vlastníctva bytu alebo nebytového priestoru v dome s vlastníkom domu alebo s právnickou osobou, ktorá má právo hospodárenia k domu, s vlastníkom bytu alebo nebytového priestoru,
- b) zmluvy o výstavbe domu, vstavbe alebo nadstavbe,
- c) dedením a
- d) rozhodnutia štátneho orgánu (pozri § 132 OZ).

Byt alebo nebytový priestor v dome môže byť vo vlastníctve fyzickej osoby alebo právnickej osoby, v podielovom spoluvlastníctve fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov.

Byt v podobe vymedzenej zákonom o vlastníctve bytov nemôže byť samostatným predmetom prevodu vlastníckeho práva podľa Občianskeho zákonníka; zmluvný prevod podlieha výhradnému režimu zákona o vlastníctve bytov a ním stanoveným podmienkam (pozri Ro NS ČR z 22. 5. 2002, sp. zn. 28 Cdo 859/2002).

Nižšie uvádzame judikatúru súdov, ktorá sa týka prevodu vlastníckeho práva k bytu.

III. *Byt v rodinnom dome* – Nájomcom bytu v rodinnom dome vo vlastníctve obce (mesta) nevznikol právny nárok na prevod vlastníctva bytu ani podľa pôvodného znenia zákona č. 182/1993 Z. z., ani podľa tohto zákona v znení zákona č. 151/1995 Z. z.; podľa pôvodného znenia tohto zákona totiž obce nemali povinnosť previesť vlastníctvo bytu na nájomcu a podľa novelizovaného znenia sa zákon na predaj bytov v rodinnom dome nevzťahuje (R 71/2001).

III. *Rodinný dom s jedným bytom* – Rodinný dom s jediným bytom v ňom sa nachádzajúcim (bez ďalšieho bytu alebo samostatného nebytového priestoru) nevykazuje znaky bytového domu uvedené v § 2 ods. 2 zákona č. 182/1993 Z. z. Takýto byt nemôže byť predmetom prevodu vlastníctva v zmysle uvedeného zákona v znení platnom do 31. 7. 1995 (ZSP 48/1998).

III. *Zmena zákona o vlastníctve bytov* – Právny vzťah účastníkov vzniknutý pred účinnosťou novely zákona č. 182/1993 Z. z. vykonanej zákonom č. 151/1995 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. 8. 1995, a nároky vyplývajúce z tohto vzťahu treba posúdiť podľa pôvodného znenia zákona.

Ak nájomca bytu (nie služobného) požiadal do 31. 7. 1995 o prevod vlastníctva bytu podľa § 29 ods. 2 ZVB, sú štátne podniky v likvidácii, štátne rozpočtové organizácie a štátne príspevkové organizácie, ako aj bytové družstvá povinné s nájomcom bytu uzavrieť v stanovenej dvojročnej lehote zmluvu o prevode vlastníctva bytu, aj keď sa byt nachádza v dome na území národného parku (R 5/2003).

III. *Príspevky do fondov* – Ak po odpredaji bytov ich nájomcom zostali v bytovom dome niektoré byty a nebytové priestory aj vo vlastníctve obce (mesta), je táto tiež povinná platiť preddavky do fondu prevádzky, údržby a opráv vo výške určenej vlastníckimi bytov.

Vlastníci bytov a nebytových priestorov si môžu určiť výšku mesačných preddavkov do tohto fondu aj po uzavretí zmluvy o spoločenstve vlastníkov bytov a nebytových priestorov v dome, a to aj ústne alebo mlčky (konkludentne); pritom je potrebné, aby rovnakým spôsobom konala nadpolovičná väčšina vlastníkov bytov (R 30/2001).

III. *Nesplatená časť kúpnej ceny* – Pod nesplatenou časťou ceny v zmysle ustanovenia § 18 ods. 3 ZVB v znení do 31. júla 1995 bolo treba rozumieť časť dohodnutej ceny, rovnajúcej sa zrážke zo zistenej ceny (t. j. ceny určenej podľa § 18 ods. 1 ZVB) v výške 30 % (R 66/2004).

III. *Vstup do bytu* – Vlastník bytu je povinný umožniť vstup do bytu zástupcovi spoločenstva vlastníkov bytov len z dôvodov uvedených v § 11 ods. 3 ZVB, prípadne v zmluve o spoločenstve vlastníkov bytu, resp. v stanovách spoločenstva vlastníkov (ZSP 40/2000).

III. *Veľká privatizácia* – Zákon č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby v znení neskorších predpisov sa vzťahuje len na tzv. veľkú privatizáciu vo forme prevodu majetku štátu na iné osoby na základe privatizačných projektov schválených či určených orgánmi verejnej moci, ktoré sú vynaté z prieskumnej činnosti všeobecných súdov, a to či už podľa tretej časti (v konaní o neplatnosť právnych úkonov) alebo piatej časti (v správnom súdnictve) Občianskeho súdneho poriadku.

Dôvodom neplatnosti kúpnej zmluvy o predaji bytu podľa zákona č. 182/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov vzhľadom na ustanovenie § 39 OZ nemôžu byť preto skutočnosti vyplývajúce zo zákona č. 92/1991 Zb. v znení neskorších predpisov (ZSP 17/2004).